

ПРЕДМЕТ О.Х. И ДРУГИ ПРОТИВ СРБИЈЕ

(Представка број 57185/17)

ПРЕСУДА

Члан 4. П4 • Забрана колективног протеривања странаца • Произвољно удаљавање ирегуларних миграната од стране полиције из Србије на бугарску страну границе упркос томе што је домаћи суд признао њихове захтеве за азил, наложио издавање дозвола за привремени боравак и обезбедио им смештај • Удаљење које није повезано са почетним неовлашћеним уласком на територију Србије • Протеривање без претходног испитивања протеривања на индивидуалној основи

Члан 3. (материјално) • Понижавајуће поступање • Трајање и утицај излагања подносилаца представке неадекватним условима у станици граничне полиције током десет сати нису достигли праг озбиљности

Члан 3. (материјално) • Удаљавање подносилаца представке из Србије током ноћи на ниским температурама представљало је нечовечно поступање

Члан 3. (процесно) • Протеривање • Неуспех Тужене државе да испита да ли би подносиоци представке могли имати приступ адекватном поступку за азил у Бугарској

Члан 5. став 1. • Незаконит и произвољан притвор од прекида прекршајног поступка против подносилаца представке до њиховог протеривања из Србије • Притвор без основа у домаћем праву • Подносиоци представке су лишени слободе на преваран начин

Члан 5. став 2. • Информације на језику који се разуме • Власти су ангажовале услуге преводиоца у полицијској станици након хапшења подносилаца представке

Члан 5. став 4. • Непружање правне помоћи од стране полиције подносиоцима представке лишило их је могућности да оспоре законитост свог притвора

Припремио Секретаријат. Не обавезује Суд.

СТРАЗБУР

3. фебруар 2026. године

Ова пресуда ће постати правоснажна под условима из члана 44. став 2. Конвенције. Може бити предмет редакцијских измена.

У предмету О.Х. и други против Србије,

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Већа у саставу:

Ioannis Ktistakis, председник,

Peeter Roosma,

Latif Hüseyinov,

Darian Pavli,

Mameja Буровић,

Canòlic Mingorance Cairat,

Vasilka Sancin, судије,

и Милан Блашко, секретар Одељења,

Имајући у виду:

представку (број 57185/17) против Републике Србије поднету Суду у складу са чланом 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција) од стране 17 држављана Авганистана (у даљем тексту: подносиоци – видети табелу у прилогу) 1. августа 2017. године

одлуку да се Влада Републике Србије (у даљем тексту: Влада) обавести о представи

одлуку да се имена подносилаца не обелодањују;

запажања странака;

Након већања на затвореној седници 16. децембра 2025. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

УВОД

1. Предмет се односи на удаљење миграната из Авганистана у Републику Бугарску након што су изразили намеру да траже азил у Србији и на недостатак делотворних домаћих правних средстава против њиховог удаљења. Такође се тиче законитости и услова њиховог притвора пре удаљења.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Списак подносилаца, заједно са њиховим личним подацима, наведен је у приложеној табели. Председник је одобрио господину Н. Ковачевићу да заступа подносиоце пред Судом (Правило 36. ст. 2. и 4 (а)) Пословника Суда).

3. Владу је заступала њихова заступница, госпођа З. Јадријевић Младар.

4. Чињенице у вези са предметом могу се сумирати на следећи начин.

I. ДОГАЂАЈИ ОД 3. И 4. ФЕБРУАРА 2017. ГОДИНЕ

5. У раним јутарњим сатима 3. фебруара 2017. године, око 00.15 часова, српске власти су лишиле слободе подносиоце у близини железничке станице Димитровград у Србији. Подносиоци су били део веће групе од 25 миграната које је открила јединица граничне полиције која је надгледала границу са Бугарском. Ухапшени су због сумње да су починили прекршај илегалног преласка границе (видети став 49. испод).

6. Након лишења слободе, полиција је контактирала полицијске службенике у Бугарској ради враћања групе у складу са Споразумом између Европске заједнице и Републике Србије о реадмисији лица која бораве без дозволе (видети став 58. испод). Међутим, као што је очигледно из чињеница изнетих у наставку, подносиоци нису враћени у складу са овим Споразумом.

7. Према полицијским извештајима, јединица за увиђај је стигла на место лишења слободе у 1.45 часова. У 2.15 часова подносиоци и остали чланови групе су доведени од стране припадника граничне полиције, војске и јединице жандармерије у просторије Станице граничне полиције Градина (у даљем тексту „Полицијска станица Градина”), која је делила канцеларије са Регионалним центром граничне полиције према Републици Бугарској (у даљем тексту „Регионални центар граничне полиције”) (видети став 51. испод).

8. Полиција је донела решења о задржавању против првог, другог, трећег, седмог, осмог, деветог, десетог, једанаестог, четрнаестог и петнаестог подносиоца. Решења о задржавању, која су потписали наведени подносиоци, указују да су им уручена у 2.15 часова. Подносиоци су задржани у складу са чланом 190. Закона о прекршајима и чланом 86. Закона о полицији (видети ст. 46. и 48. испод) јер су ухваћени у илегалном преласку границе и власти су имале основе сумње да верују да би могли побећи или наставити да чине кривична дела, с обзиром на то да нису могли бити одмах изведени пред суд. Подносиоци су држани у полицијској станици Градина, а почетак задржавања је забележен од 00.15 часова 3. фебруара 2017. године.

9. Уз решења о задржавању, горе споменутих 10 подносилаца је примило формуларе у којима су наведена њихова права у својству задржаних лица, које су они потписали. И решења и формулари су били на српском ћириличном писму. Оба документа су указивала да је запослени у Данском савету за избеглице превео садржај на енглески језик, чиме је подносиоце обавестио о њиховој суштини. У решењима о задржавању је даље наведено да су подносиоци одбили да било кога обавесте о свом задржавању и да су одлучили да не ангажују браниоца. Поред тога, решењима су подносиоци обавештени о њиховом праву на жалбу са роком од четири сата за подношење жалбе и да ће судија бити дужан да одлучи о жалби у року од четири сата.

10. Према информацијама које су дали подносиоци, полиција је замолила преводиоца за фарси језик из Београдског центра за људска права (у даљем тексту „БЦЉП“) да оде у полицијску станицу Градина како би олакшао комуникацију са њима, али он у почетку није био доступан. Међутим, он је касније стигао. Влада је навела да је преводилац за фарси језик из БЦЉП-а био присутан у полицијској станици Градина у раним јутарњим сатима 3. фебруара 2017. године. У извештају од 6. фебруара 2017. године који је саставио БЦЉП у вези са догађајима у овом случају, наводи се да је полиција замолила господина П.Ј., преводиоца за фарси језик који ради за БЦЉП, да оде у полицијску станицу Градина у 2.00 часа ујутру 3. фебруара 2017. године.

11. Полиција је претресла подносиоце и њихове ствари између 2.15 и 4.30 часова. Касније, између 9.00 и 12.30 часова, подносиоцима су узети отисци прстију и фотографисани су у складу са чланом 77. Закона о полицији ради утврђивања њиховог идентитета, јер ниједан од њих није поседовао лична документа (видети доле наведени став 47).

12. Подносиоци су били смештени у подрумској просторији Полицијске станице Градина. Услови у тим просторијама описани су у ст. 51, 55. и 91. испод. Према подацима које су подносиоци доставили са веб странице AccuWeather, приступљене 22. јула 2017. године, спољна температура у Димитровграду током њиховог притвора кретала се од -2°C до 6°C. Подносиоцима је дата храна коју је обезбедио Прихватни центар у Димитровграду, у сарадњи са Данским саветом за избеглице и БЦЉП, а одећу и обућу је обезбедио Високи комесаријат Уједињених нација за избеглице.

13. Након тога, према речима подносилаца, превезени су комбијем до Прекршајног суда у Пироту (у даљем тексту „Прекршајни суд“) и изведени пред судију за прекршаје око 14 часова. Полицијска станица Градина и Прекршајни суд удаљени су око 25 км. У решењима о притвору је наведено да је полицијско задржавање завршено у 14.30 часова. Гранична полиција је поднела захтеве за покретање прекршајног поступка против горе поменутих 10 подносилаца због сумње да су илегално прешли границу. Идентични захтеви су поднети и против осам других особа које су ухапшене истовремено када и подносиоци. Против преосталих седам подносилаца, које је полиција идентификовала као малолетнике, није покренут поступак. Током поступка, Прекршајни суд је изразио сумње у стварну старост првог, другог и десетог подносиоца и третирао их је као малолетнике током поступка.

14. На основу фотографија које су подносиоци доставили, чини се да су током прекршајног поступка били држани у ходнику суда. На сликама се виде подносиоци како седе и леже на поду, иако су видљиве и неке празне клупе. Подносиоци су били под сталним надзором наоружаних граничних полицајаца.

15. У 22.30 часова Прекршајни суд је обуставио поступак јер су подносиоци изразили намеру да траже азил у Србији. Утврђено је да би наставак поступка био у супротности са начелом некажњавања за илегални улазак тражилаца азила предвиђеним чланом 8. Закона о азилу (видети доле наведени став 50). Прекршајни суд је даље приметио да су подносиоци избеглице из земље погођене ратом и да постоје индиције да су можда били жртве трговине људима, што их, по мишљењу суда, ослобађа одговорности за илегални прелазак границе. Суд је такође узео у обзир старост малолетних подносилаца као олакшавајућу околност.

16. Током поступка, подносиоци су изјавили да се плаше повратка у Авганистан због текућег рата и претње од тероризма. Такође су навели да Бугарску не сматрају безбедном земљом, тврдећи да су тамо били изложени изнуди од стране полиције. Подносиоци су признали да су кријумчарени преко границе и изјавили су намеру да поднесу захтев за азил у Србији.

17. У изреци решења о обустави поступка, суд је наложио полицајцима из Полицијске станице Градина да ураде следеће:

„... омогуће овлашћеном представнику надлежног Комесаријата за избеглице [и миграције] Републике Србије да преузме поступак у вези са лицима која су изразила намеру да траже азил у Србији, будући да су та лица избеглице из ратне зоне у Авганистану, и да преко Комесаријата за избеглице [и миграције] у Димитровграду обезбеди смештај миграната. Поступак мора бити у складу са одредбама Закона о азилу, који забрањује протеривање или враћање лица против његове/њене воље ако је изражена намера да се тражи азил као избеглица из ратне зоне. Постоји и сумња да су ова лица жртве трговине људима, због чега не могу бити кривично гоњена.”

18. Поступак је вођен уз помоћ два преводиоца. Прво, изјаве подносилаца су преведене са паштунског или фарси језика на енглески, а затим са енглеског на српски.

19. Након завршетка прекршајног поступка, подносиоци су поново предати полицији која је сваком од њих издала потврде о израженој намери да се тражи азил у Републици Србији (у даљем тексту „потврде о израженој намери да се тражи азил”). Према речима подносилаца, те потврде су им уручене око 1.00 часова 4. фебруара, док полицијски извештај наводи да је време уручења било између 00.30 и 00.45 часова истог дана. Потврде су налагале подносиоцима да се јаве у Прихватни центар Дивљана и служиле су као привремене дозволе за боравак у Србији. Такође су напоменули да су малолетни подносиоци били у пратњи.

20. Уместо да поступи по одлуци Прекршајног суда (видети доле наведени став 17), полиција је превезла подносиоце у комбију до бугарске границе. Полиција је одузела сва документа која су претходно издата подносиоцима у Србији, а затим их приморала да пређу у Бугарску. Инцидент се догодио током ноћи, у условима смрзавања, са температурама које су падале на -2°C. Подносиоци су даље тврдили да су неке од њих шутнули полицајци након што су се жалили на третман.

21. Тачно време удаљења подносилаца није јасно. Подносиоци су тврдили да се то догодило између 2.30 и 3.00 ујутру 4. фебруара 2017. године. Извештај БЦЈП наводи да је комби који је превозио подносиоце кренуо ка граници у 1.30 ујутру (што је посведочио преводилац који ради за БЦЈП и који је разговарао са подносиоцима пре него што су одведени на границу). Подносиоци су навели да је путовање од Прекршајног суда трајало 1 сат и 30 минута. Уставни суд није утврдио тачно време удаљења (видети ст. 27–29 испод). Што се тиче полицијских извештаја, у њима је наведено да полицајци нису користили никаква полицијска овлашћења против подносилаца након што су им уручене потврде о израженој намери да се тражи азил, у суштини негирајући да су подносиоце удаљили са територије Србије.

22. Према речима подносилаца, провели су ноћ у шуми. Следећег јутра, у 8.25 часова, ухапсила их је бугарска полиција у селу Калотина, близу границе са Србијом. Власти су их затим упутиле или у Прихватни центар Воена Рампа или у Прихватни центар Харманли. Међутим, седми подносилац представке је пребачен у Притворски центар Босманци. Том приликом, бугарска полиција је саставила извештај у којем је наведено да су сви подносиоци, осим седмог подносиоца, претходно били регистровани у националном систему за идентификацију појединаца на основу отисака прстију и дланова.

II. КАСНИЈИ СЛЕД ДОГАЂАЈА

23. Након лишења слободе од стране бугарских органа (видети горе наведени став 22), трећи, четврти, пети, шести, дванаести, тринаести, четрнаести, петнаести, шеснаести и седамнаести подносилац је смештен у Прихватни центар Воена Рампа. Дана 30. јула 2017. године, дванаести, тринаести, четрнаести, петнаести, шеснаести и седамнаести подносилац је поново ушао у Србију, где су поново регистровани као тражиоци азила и, у време подношења захтева Суду, боравили су у Азилном центру Крњача у Београду. Трећи, четврти, пети и шести подносилац остао је у Прихватном центру Воена Рампа у Бугарској.

24. Први, други, осми, девети, десети и једанаести подносилац боравио је у Софији, живећи или на улицама или у хотелима које су плаћале треће стране. Дана 11. фебруара 2017. године су поново ушли у Србију. Након још једног покушаја удаљења са територије државе у Бугарску, успели су да се поново региструју као тражиоци азила и остали су у Србији. Други подносилац тренутно борави у Немачкој и, према речима његовог правног заступника, користи заштиту у својству избеглице.

25. Седма подносиатељка је смештена у Притворском центру Босманци. Поново је ушла у Србију 28. јула 2017. године и поново је регистрована као тражилац азила. Сада борави у Француској. Њен заступник је изјавио да ју је канцеларија УНХЦР-а преселила у Француску из Србије.

III. ПОСТУПАК ПРЕД УСТАВНИМ СУДОМ

26. Подносиоци, које заступају адвокати који раде за БЦЉП, поднели су уставну жалбу 3. марта 2017. године и тврдили да им је повређено неколико права загарантованих Уставом Републике Србије (у даљем тексту „Устав”) и Конвенцијом. Уставни суд је 29. децембра 2020. године делимично усвојио њихову уставну жалбу и донео одлуку како следи.

А. Налази о повредама

1. Притужбе у вези са удаљавањем подносилаца са територије Србије у раним јутарњим сатима 4. фебруара 2017. године

27. Подносиоци су се притуживали да је поступање полицајаца након обуставе прекршајног поступка против њих представљало колективно протеривање, што је у супротности са чланом 4. Протокола број 4. уз Конвенцију и чланом 39. став 3. Устава.

28. Уставни суд је утврдио да су, након обуставе прекршајног поступка, полицајци превезли подносиоце комбијем до бугарске границе, супротно одлукама Прекршајног суда (видети горе наведени став 17). Тамо су одузели сва документа која су претходно издата подносиоцима (укључујући и потврде о израженој намери да се тражи азил) и приморали су их да се врате у Бугарску током веома хладне ноћи, са температурама од -2°C .

29. По мишљењу Уставног суда, то поступање је представљало повреду члана 39. став 3, у вези са чланом 25, Устава. Релевантни делови одлуке гласе:

„... у свим случајевима удаљења тражиоца азила из државе уговорнице у трећу земљу посредницу без испитивања захтева за азил по суштини, без обзира на то да ли је трећа земља пријема држава чланица ЕУ или не, односно да ли је држава потписница [Европске конвенције о људским правима] или не, дужност је државе која га удаљава да темељно испита питање да ли у трећој земљи пријема постоји стварни ризик да тражиоцу азила буде ускраћен приступ одговарајућем поступку за азил, који га штити од протеривања. Ако се утврди да постојеће гаранције у том погледу нису довољне, члан 3. подразумева дужност да тражилац азила не треба да буде удаљен у дотичну трећу земљу.

...

... Уставни суд примећује да, упркос чињеници да су подносиоци уставне жалбе правно окарактерисани као избеглице из ратне зоне, да су били подвргнути правном поступку који се примењује на избеглице, чиме су добили заштиту српског правног поретка, и да су изразили намеру да траже азил, они су заправо протерани радњама полицијских службеника. Такво понашање садржи елементе нехуманог поступања. Ове елементе додатно појачава чињеница да су подносиоци уставне жалбе протерани на територију Републике Бугарске, у шуму, ноћу, на температури од -2°C , посебно имајући у виду да је група укључивала осам малолетника, од којих су четворо млађе од пет година, а троје млађе од седам година, и да је то праћено одузимањем докумената који су им претходно издати (потврде о израженој намери да се тражи азил). Поступајући на овај начин, државни службеници су прекршили гаранцију начела забране протеривања или враћања, заједно са елементима нехуманог поступања, који захтева да се свако удаљавање миграната спроводи у складу са законом и да странци могу бити протерани само на основу одлуке надлежног органа донете и спроведене у поступку прописаном законом. У овом случају, кршење начела забране протеривања или враћања, са елементима нехуманог поступања, не лежи само у одсуству индивидуализованог акта којим је надлежни орган наложио одређеној особи да напусти територију Србије, већ и у чињеници да је протеривање спроведено упркос одлуци Прекршајног суда и након што је поступак азила покренут подношењем формалних образаца о намери да се тражи азил, у време када тај поступак још није био завршен.

Уставни суд даље напомиње да се испитивање другог аспекта начела забране протеривања или враћања – наиме, да ли се дотична лица враћају у безбедну трећу земљу – не јавља у овом случају, јер је таква процена релевантна само када је донета формална одлука о протеривању. У овом случају, фокус је на радњама полиције, које су биле супротне судској одлуци и ефикасно су лишиле подносиоце уставне жалбе било какве могућности учешћа у пуном поступку за утврђивање њиховог статуса азиланта.

2. Притужбе у вези са заштитним мерама против произвољног притварања

30. Подносиоци су се притуживали да нису били у могућности да ангажују адвоката како би оспорили своје задржавање, оптужбе против њих и услове притвора. Штавише, притуживали су се да нису имали прилику да, уз помоћ стручњака за имиграције и људска права, изнесу своје тврдње о страху од злостављања у Авганистану и Бугарској. На крају, притуживали су се да нису били обавештени, на језику који разумеју, о својим правима

током лишења слободе и притвора. Подносиоци су тврдили да је господин П.Ј., преводилац за фарси језик, био у Полицијској Станици Градина како би помогао полицајцима у утврђивању идентитета подносилаца, а не да би подносиоцима превео разлоге за њихов притвор.

31. Уставни суд је анализирао те притужбе са становишта гаранција утврђених одредбама члана 27. став 3. и члана 29. став 1. Устава. Утврдио је да, супротно члану 29. став 1, полиција није именовала адвоката подносиоцима, иако су били притворени без судског решења. Уставни суд је даље утврдио да је било разумно претпоставити да је подносиоцима, због својих околности, био потребан адвокат како би ефикасно разумели своја права и поступак који се води против њих. С обзиром на то да им полиција није пружила адвоката који би им пружио правну помоћ, Уставни суд је закључио да су подносиоци лишени права да оспоре законитост свог притвора по налогу полиције.

3. Досуђена накнада

32. Поред захтева за накнаду нематеријалне штете коју су претрпели, подносиоци су од Уставног суда затражили да наложи Влади Републике Србије, Министарству унутрашњих послова и Министарству одбране да обезбеде да се даље не врше повреде људских права миграната и тражилаца азила и да се посебно побрину да се поштују начела забране протеривања или враћања и забране колективног протеривања. Уставни суд је доделио по 1.000 евра (EUR) сваком од подносилаца на име нематеријалне штете коју су претрпели због свих утврђених повреда и пресудио да нема надлежност да налаже мере попут оних које су подносиоци тражили.

33. Тужена држава је исплатила горе поменуто надокнаду другом и седмом подносиоцу представке. Преостали подносиоци представке нису доставили банковне информације потребне за извршење исплата.

Б. Уставни суд није утврдио повреде

1. Притужбе у вези са наводном незаконитошћу и произвољношћу притварања подносилаца

34. Подносиоци су се притуживали да је њихово лишење слободе између хапшења и обустављања прекршајног поступка било произвољно, јер су на крају признати као тражиоци азила и прекршајни поступак против њих је обустављен. Што се тиче лишавања слободе након обустављања тог поступка до њиховог удаљења са територије Србије, подносиоци су тврдили да оно није имало основа у домаћем праву.

35. Уставни суд је утврдио да нема повреде члана 27. став 1. Устава и одлучио да је лишење слободе подносилаца, које је трајало од њиховог хапшења (видети горе наведени став 5) до обустављања прекршајног поступка против њих (видети горе наведени став 15), имало основа у домаћем праву (задржавање лица затечених у извршењу прекршаја због тога што се њихов идентитет не може утврдити, у складу са чланом 190. став 1(а) и 3. Закона о прекршајима – видети доле наведени став 46). Уставни суд је даље утврдио да су подносиоци били задржани у складу са поступком прописаним законом, јер су им власти уручиле решења о задржавању у складу са Законом о прекршајима. Уставни суд је додао да одлука Прекршајног суда о обустави поступка против подносилаца, јер су изразили намеру да траже азил у Србији, не може довести у питање првобитну законитост притвора.

2. Притужбе у вези са наводним злостављањем подносилаца

36. Подносиоци су се притуживали да су услови притвора у Полицијској станици Градина и у згради Прекршајног суда представљали нечовечно и понижавајуће поступање.

37. Што се тиче њиховог притвора у Полицијској станици Градина, Уставни суд је прихватио да су подносиоци били држани у условима пренатрпаности. Уставни суд се, приликом утврђивања релевантних чињеница, позвао на налазе Заштитника грађана (видети доле наведени став 54). Уставни суд је на крају закључио да тај период притвора подносилаца није представљао никакав облик злостављања забрањен чланом 25. Устава. До тог закључка је дошло у светлу неколико олакшавајућих околности, наиме чињенице да су подносиоцима обезбеђени храна и одећа током кратког периода задржавања и да су били задржани током мигрантске кризе, током које је неочекивано велики број странаца ушао на територију Србије. Уставни суд се ослонио на судску праксу овог Суда у предмету *Муришић против Хрватске* ([ВВ], број 7334/13, од 20. октобра 2016. године). Што се тиче услова боравка подносилаца у судници у Пироту, Уставни суд је одбацио тај део уставне жалбе као очигледно неоснован.

В. Остале притужбе

38. Уставни суд се није бавио притужбама подносилаца да нису имали приступ делотворном правном леку са суспензивним дејством да оспоре своје удаљење са територије Србије и да су били превезени у условима

претрпаности од Прекршајног суда до границе. Уставни суд такође није разматрао притужбу подносилаца у вези са незаконитошћу њиховог притвора након обуставе прекршајног поступка (видети горе наведене ст. 34. и 35). Упркос свом налазу да је подносиоцима био потребан адвокат да би ефикасно разумели своја права и поступак против њих, Уставни суд није експлицитно одлучио о притужби подносилаца да нису били обавештени, на језику који разумеју, о својим правима током хапшења и притвора (видети горе наведене ст. 30. и 31).

IV. УЗРАСТ ДРУГОГ ПОДНОСИОЦА ПРЕДСТАВКЕ

39. Други подносилац, као и сви остали подносиоци, није имао лична документа из своје земље порекла – Авганистана. У својој представи је навео да је рођен 13. марта 2000. године, што би значило да је у време лишења слободе и удаљења имао 16 година. Међутим, званични документи пружају противречне информације: у наредби за задржавање и полицијском извештају о идентификацији коју је извршила српска полиција наведен је датум његовог рођења као 1. јануар 1998. године (видети ст. 8 и 11 изнад), а исти датум се појављује и у захтеву за покретање прекршајног поступка (видети горе наведени став 13). Током тог поступка, Прекршајни суд је забележио датум његовог рођења као фебруар 2000. године, што указује на сумњу да би могао бити малолетан (*ibid.*). У извештају бугарске полиције наведено је да је други подносилац рођен 10. марта 1996. године (видети горе наведени став 22).

40. У поднеску од 9. јуна 2025. године, заступник подносилаца је доставио Суду дозволу боравка другог подносиоца представке у Немачкој, која указује да је рођен 24. јануара 1992. године. Тужена Влада није дала никакве коментаре у том погледу.

РЕЛЕВАНТНИ ПРАВНИ ОКВИР И ПРАКСА

I. ДОМАЋИ ПРАВНИ ОКВИР И ПРАКСА

A. Устав Републике Србије (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије” – СГ РС – број 98/06)

41. Члан 25. утврђује да су физички и психички интегритет неповредиви и да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка.

42. Члан 27. ст. 1–3. гласе:

„Свако има право на личну слободу и безбедност. Лишење слободе допуштено је само из разлога и у поступку који су предвиђени законом.

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.

Свако ко је лишен слободе има право жалбе суду, који је дужан да хитно одлучи о законитости лишења слободе и да нареди пуштање на слободу ако је лишење слободе било незаконито.”

43. Члан 28. ст. 1. и 2. утврђују да се према лицу лишеном слободе мора поступати човечно и с уважавањем достојанства његове личности и да је забрањено свако насиље према лицу лишеном слободе.

44. Члан 29. став 1. јемчи да се лицу лишеном слободе без одлуке суда одмах саопштава да има право да ништа не изјављује и право да не буде саслушано без присуства браниоца кога само изабере или браниоца који ће му бесплатно пружити правну помоћ ако не може да је плати.

45. Члан 39. став 3. гласи:

„Улазак странаца у Републику Србију и боравак у њој уређује се законом. Странац може бити протеран само на основу одлуке надлежног органа, у законом предвиђеном поступку и ако му је обезбеђено право жалбе и то само тамо где му не прети прогон због његове расе, пола, вере, националне припадности, држављанства, припадности одређеној друштвеној групи, политичког мишљења или где му не прети озбиљно кршење права зајемчених овим уставом.”

B. Закон о прекршајима (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, бр. 65/13 и 13/16)

46. Члан 190. став 1. прописује да овлашћени полицијски службеници могу и без наредбе суда привести лице затечено у вршењу прекршаја: 1) ако се идентитет тог лица не може утврдити или постоји потреба провере

идентитета; 2) ако нема пребивалиште или боравиште; 3) ако одласком у иностранство може избећи одговорност за прекршај, а у питању су прекршаји за које се не може издати прекршајни налог; 4) ако се довођењем спречава у настављању извршења прекршаја, односно ако постоји опасност да ће непосредно наставити са чињењем прекршаја, поновити прекршај или да ће избећи прекршајни поступак. Члан 190. став 3. предвиђа ако је у случајевима из става 1. овог члана осумњичени затечен у вршењу прекршаја и не може се одмах привести у суд, а постоје основи сумње да ће побећи или опасност да ће непосредно наставити да врши прекршаје, овлашћени полицијски службеник може осумњиченог задржати најдуже 24 часа. У случају из става 3. овог члана, овлашћени полицијски службеник дужан је да без одлагања о задржавању обавести лице по избору задржаног лица, као и дипломатско-конзуларног представника државе чији је држављанин задржан, односно представника одговарајуће међународне организације ако је задржано лице избеглица или лице без држављанства (члан 190. став 4). Ст. 5. и 6. истог члана прописују да се у односу на ухапшеног осумњиченог издаје решење о задржавању и да оптужени и његов бранилац имају право да поднесу жалбу на решење о задржавању у року од четири часа од његовог достављања.

В. Закон о полицији (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 6/16)

47. Члан 77. прописује, између осталог, да се утврђивање идентитета лица врши према лицу које код себе нема прописану исправу или се сумња у веродостојност такве исправе, ако се на други начин не може проверити његов идентитет, или на основу посебног захтева надлежног органа. Такође прописује да се идентитет утврђује коришћењем података из форензичких евиденција, применом метода и употребом средстава криминалистичке тактике и форензике, медицинским или другим одговарајућим вештачењима.

48. Члан 86. став 1. прописује да ће полицијски службеник задржати лице у случају када је то другим законом прописано.

Г. Закон о заштити државне границе (објављен у „Службеном гласнику РС”, број 97/08)

49. Члан 65. став 1. прописује, између осталог, да ће физичко лице бити кажњено за прекршај новчаном казном од 5.000 до 50.000 динара или затвором до 30 дана ако пређе или покуша да пређе државну границу ван одређеног граничног прелаза.

Д. Закон о азилу (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 109/07)

50. Члан 8. прописује да лице које тражи азил неће бити кажњено за незаконит улазак или боравак на територији Републике Србије, под условом да поднесе захтев за азил без одлагања и представи ваљано оправдање за свој незаконити улазак или боравак.

Ђ. Заштитник грађана – Национални механизам за спречавање тортуре (НМП) – Извештаји о посетама Регионалном центру граничне полиције према Бугарској

51. Регионални центар граничне полиције и Полицијска станица Градина су две различите организационе јединице унутар полиције Републике Србије. Међутим, деле део инфраструктуре, што је случај са просторијом у којој су подносиоци били смештени 3. фебруара 2017. године (видети горе наведени став 12).

1. Посета 27. јула 2016. године

52. Посета је најављена. У релевантним деловима извештаја пише следеће:

„У периоду од 1. јануара до 1. јула 2016. године, укупно 2.673 особе су регистроване након њиховог откривања приликом илегалног преласка државне границе. Од тог броја, већина су били држављани Авганистана... Према званичним извештајима, мигранти најчешће прелазе границу пешке или се кријумчаре возилима.

... Према званичним извештајима, поступак регистрације у просторијама Регионалног центра граничне полиције не траје дуже од шест сати.”

53. Наводи се да је у истом периоду Регионални центар граничне полиције издао 3.296 потврда о израженој намери да се тражи азил, након чега је тражиоце азила упутио ка центру за азил са расположивим смештајем.

2. Посета 9. фебруара 2017. године.

54. Ова посета је била ненајављена. У релевантним деловима извештаја пише следеће:

„Према евиденцији Регионалног центра граничне полиције, у јануару 2017. године пронађено је 303 лица која су покушавала да уђу или су илегално ушла у Републику Србију.

...

Потврде о израженој намери да се тражи азил издају станице граничне полиције, које добијају информације од дежурног центра Управе граничне полиције о расположивим местима у центрима за прихват миграната. Службеници Регионалног центра граничне полиције не прате ове особе до центара; уместо тога, превоз организује Међународна организација за миграције (МОМ), у координацији са Комесаријатом за избеглице и миграције.

...

Према речима службеника Регионалног центра граничне полиције, комуникација са странцима са којима се сусрећу и даље се одвија усмено, на енглеском језику, са неким из групе ко говори тај језик. Повремено користе услуге преводиоца које пружају Београдски центар за људска права и МОМ. Препорука НППМ-а да се обезбеди образац који пружа информације о правима преведен на арапски, фарси, урду и паштунски језик – који би полицијски службеници могли да деле мигрантима/тражиоцима азила како би их обавестили о њиховој правној ситуацији и правима – није спроведена.”

55. У делу који се односи на притварање миграната, извештај наводи следеће:

„[Службеници Регионалног центра граничне полиције изјавили су да] немају објекте за притвор и не држе мигранте у притвору. У случајевима када се прекршајни или други поступци покрену током ноћи, мигранти наводно остају у трпезарији неколико сати док не буду изведени пред судију за прекршаје или док се не заврши провера идентитета и други поступци. У дворишту се налази „контејнер” намењен за смештај рањивих група миграната (жена и деце), али он још није у употреби.

Међутим, током прегледа зграде, тим НППМ-а је пронашао посебну просторију у којој су смештени мигранти. На поду собе налазила су се раширена, прљава ћебад која су изгледала као да су коришћена, као и остаци хране, бугарске валуте и заборављене личне ствари. На основу тих налаза, тим НППМ-а је закључио да мигранти проводе време у тој просторији, иако јој недостаје тоалет, приступ води за пиће и адекватно грејање. [Фотографије собе су приложене уз извештај.]”

Е. Извештаји Београдског центра за људска права

56. БЦЉП, невладина организација са седиштем у Београду која је пружала помоћ тражиоцима азила у Србији, објавила је годишње извештаје под називом „Право на азил у Републици Србији” за 2015, 2016. и 2017. годину, објављене 2016, 2017. и 2018. године, тим редом. Ти извештаји указују да је 577.995 особа регистровано као тражиоци азила у 2015. години. Тај број је нагло опао на 12.821 у 2016. години, а тренд пада је настављен у 2017. години са 6.199 регистрација. Број новорегистрованих тражилаца азила у 2017. години остао је константан током целе године.

II. МЕЂУНАРОДНИ ПРАВНИ ОКВИР И ПРАКСА

А. Извештај упућен Влади Србије о посети Србији коју је спровео Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ) од 26. маја до 5. јуна 2015. године, од 24. јуна 2016. године, СРТ/Inf (2016) 21

57. СРТ је посетио неколико полицијских установа у којима су се налазила лица лишена слободе (Полицијска станица Градина није била међу њима) и утврдио је недостатке када је реч о условима притвора сличне онима које је документовао НППМ током своје посете Полицијској станици Градина (видети доле наведени став 55). Најважније је то што је утврђено да су ћелије биле непогодне за притвор дуже од неколико сати, са лошим осветљењем, неадекватном вентилацијом и без душека, при чему су притвореници приморавани да спавају на тврдим „платформама”. Ћебад су ретко чишћена, а санитарни чворови су генерално били у лошем стању (видети став 32. тог извештаја). СРТ је препоручио да Србија треба да побољша материјалне услове у полицијским ћелијама (видети став 36. тог извештаја).

Б. Споразум између Европске заједнице и Републике Србије о реадмисији лица која бораве без дозволе од 19. децембра 2007. године, СЛ Л 334, стр. 46–64.

58. Овај споразум, одобрен Одлуком Савета 2007/819/ЕЗ од 8. новембра 2007. године, предвиђа, у релевантном делу, следеће:

Члан 5.

„1. Држава чланица [било која држава чланица Европске уније, са изузетком Краљевине Данске] ће, на захтев Србије и без даљих формалности осим оних предвиђених овим споразумом, поново примити све држављане трећих земаља или лица без држављанства која не испуњавају или више не испуњавају важеће законске услове за улазак, присуство или боравак на територији Србије, под условом да се докаже или се може оправдано претпоставити на основу достављених *prima facie* доказа да су та лица:

...

(б) незаконито и директно ушла на територију Србије након што су боравила на или транзитирала кроз територију замољене државе чланице.

2. Обавеза реадмисије из става 1. неће се примењивати ако:

...

(б) је Србија издала држављанину треће земље или лицу без држављанства визу или дозволу боравака пре или након уласка на њену територију, осим ако:

– то лице поседује визу или дозволу боравака, коју је издала замољена држава чланица, а која истиче касније, или

– је виза или дозвола боравака коју је издала Србија добијена коришћењем кривотворених или фалсификованих докумената, или давањем лажне изјаве, а дотично лице је боравило на територији замољене државе чланице или је транзитирало кроз њу, или

- то лице не поштује било који услов везан за визу, а дотично лице је боравило на територији замољене државе чланице или је транзитирало кроз њу.

...

4. Након што држава чланица позитивно одговори на захтев за реадмисију, Србија издаје лицу чији је реадмисија прихваћена путну исправу потребну за његов или њен повратак.

...”

Члан 17.

„1. Овај споразум неће утицати на права, обавезе и одговорности Заједнице, држава чланица и Србије које произилазе из међународног права, а посебно из:

...

– Европске конвенције од 4. новембра 1950. године за заштиту људских права и основних слобода,

...”

ПРАВО

I. ГУБИТАК ИНТЕРЕСА У ПОСТУПКУ ПЕТНАЕСТ ПОДНОСИЛАЦА ПРЕДСТАВКЕ

59. Суд примећује да члан 37. став 1. Конвенције, у својим релевантним деловима, утврђује следеће:

„1. Суд може у било којој фази поступка одлучити да избрише представку са своје листе предмета када околности доводе до закључка да

(а) подносилац не намерава да настави поступак на основу своје представке; ...

Међутим, Суд ће наставити са разматрањем представке ако то захтева поштовање људских права како је дефинисано у Конвенцији и протоколима уз њу.

60. У писму од 21. септембра 2021. године, заступник подносилаца обавестио је Суд да је у редовном контакту са другим (господин Х.А.) и седмим (госпођа З.Ф.) подносиоцем. Што се тиче осталих подносилаца, обавестио је Суд да они или не желе да наставе поступак пред Судом или да више не постоји контакт са њима. Заступник

подносилаца је 14. јула 2022. и 9. јуна 2025. године потврдио да је у контакту са другим и седмим подносиоцем, те је пренео њихову спремност да наставе поступак пред Судом.

61. У својим запажањима, Влада је тврдила да доступне информације јасно показују да, са изузетком другог и седмог подносиоца, преостали подносиоци немају намеру да наставе поступак пред Судом.

62. Суд сматра да се према горе наведеним околностима може сматрати да подносиоци, осим другог и седмог, не желе да наставе поступак на основу своје представке, у смислу члана 37. став 1(а) Конвенције (видети *V.M. и др. против Белгије* (брисање) [ВВ], број 60125/11, ст. 35–36, од 17. новембра 2016. године, и судску праксу која је наведена у истом).

63. Пре него што избрише предмет, Суд ипак мора да размотри да ли постоје околности у вези са поштовањем људских права како су дефинисана у Конвенцији и њеним протоколима које захтевају даље испитивање предмета (члан 37. став 1. *in fine*).

64. Суд примећује да су сви подносиоци били изложени истом третману и да су изнели идентичне притужбе. Иако примећује да су неки подносиоци који су изгубили интересовање за даљи поступак били малолетни, Суд сматра да се питања покренута овом представком могу адекватно решити испитивањем притужби које су поднели други и седми подносилац, који и даље желе да наставе поступак (у даљем тексту „подносиоци”). У овим околностима, нема потребе да се наставља испитивање притужби преосталих 15 подносилаца у складу са чланом 37. став 1. Конвенције *in fine*.

65. Имајући у виду горе наведена разматрања, Суд сматра да је прикладно да захтев у односу на првог, трећег, четвртог, петог, шестог, осмог, деветог, десетог, једанаестог, дванаестог, тринаестог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог и седамнаестог подносиоца избрише са листе предмета у складу са чланом 37. став 1(а) Конвенције.

II. СТАТУС ЖРТВЕ ДРУГОГ И СЕДМОГ ПОДНОСИОЦА ПРЕДСТАВКЕ

66. У својој одлуци од 29. децембра 2020. године, Уставни суд је утврдио да су српске власти 3. и 4. фебруара 2017. године прекршиле неколико права подносилаца загарантованих Уставом (видети горе наведене ст. 27–31). Уставни суд је доделио сваком подносиоцу 1.000 евра на име нематеријалне штете настале услед свих утврђених повреда. Ти износи су накнадно исплаћени (видети горе наведене ст. 32. и 33).

67. У својим запажањима, Влада је навела да је Уставни суд размотрио све повреде права подносилаца и да им је доделио правично задовољење.

68. Иако није изричито изнето, Суд разуме поднеске Владе као приговор да подносиоци више немају права да тврде да су „жртве” у погледу притужби у вези са којима је Уставни суд утврдио повреду. У сваком случају, ово је питање које спада у надлежност Суда, коју може да испита по сопственом нахођењу (видети *Satakunnan Markkinapörssi Oy и Satamedia Oy против Финске* [ВВ], број 931/13, став 93, од 27. јуна 2017. године).

69. Подносиоци су прихватили да је Уставни суд утврдио да је повређено неколико њихових права загарантованих Уставом и Конвенцијом. Међутим, тврдили су да износ који им је досуђен на име нематеријалне штете коју су претрпели није био примерен и довољан.

70. Према пракси Суда, одлука или мера повољна за подносиоце представки није, у начелу, довољна да их лиши статуса „жртве” у сврху члана 34. Конвенције, осим уколико су национални органи признали кршење Конвенције, било изричито или у суштини, а затим и пружили правну заштиту у контексту истог. Само када су оба ова услова испуњена, супсидијарна природа заштитног механизма Конвенције искључује испитивање представке (видети *Selahattin Demirtaş против Турске* (бр. 2) [ВВ], број 14305/17, став 218, од 22. децембра 2020. године). Што се тиче накнаде која је прикладна и довољна да би се отклонила повреда права из Конвенције на националном нивоу, Суд је генерално сматрао да то зависи од свих околности случаја, имајући у виду, посебно, природу предметне повреде Конвенције. У случајевима намерног злостављања од стране државних службеника које представља кршење члана 3, државни органи морају да спроведу ефикасну истрагу која може довести до идентификације и, ако је могуће, кажњавања одговорних (видети *Tsaava и др. против Грузије* [ВВ], број 13186/20 и 4 др, став 251, од 11. децембра 2025. године). Досуђење накнаде подносиоцу представке је потребно када је то прикладно, односно, потребно је у најмању руку омогућити тражење и добијање накнаде за штету коју је подносилац представке претрпео као резултат злостављања. Статус жртве подносиоца представке може зависити од нивоа накнаде досуђене на домаћем нивоу, узимајући у обзир чињенице на које се он или она притужује пред Судом (видети *Gäfgen против Немачке* [ВВ], број 22978/05, ст. 116 и 118, ЕСЉП 2010).

71. Враћајући се на овај случај, Суд примећује да су српске власти признале, барем у суштини, неколико повреда права Конвенције подносиоцима. Конкретно, Уставни суд је утврдио повреду члана 39. став 3. Устава, који

пружа процесне гаранције у погледу протеривања странаца (видети горе наведени став 45). Утврдио је да је ова одредба прекршена јер су подносиоци протерани без претходног испитивања њиховог удаљења на појединачној основи и супротно упутствима које је издао Прекршајни суд (видети горе наведене ст. 27–29 и упоредити са притужбама подносилаца у ставу 79 испод). Даље је утврдио повреду члана 25. Устава у вези са тврдњом подносилаца да су протерани из Србије током ноћи у условима смрзавања, што одговара повреди члана 3. Конвенције (видети горе наведени став 29). Коначно, Уставни суд је утврдио повреду члана 27. став 3. и члана 29. став 1. Устава у вези са притужбом подносилаца да им није пружена правна помоћ након хапшења и да нису могли да оспоре законитост свог притвора (видети горе наведене ст. 30 и 31). Ово одговара повреди члана 5. став 4. Конвенције. Сходно томе, први услов је испуњен у погледу одређених аспеката притужби подносилаца по чл. 3. и 5. Конвенције (за потпуни опсег притужби подносилаца по члану 3. видети доле наведене ст. 90, 91, 113, 120, 128, и 135, а по члану 5. видети ст. 150 и 161–163 испод).

72. Што се тиче накнаде која је додељена подносиоцима, Суд напомиње да је Уставни суд сваком од њих досудио 1.000 евра на име нематеријалне штете која је произашла из свих повреда које је утврдио и да су ти износи уредно исплаћени. Суд, међутим, примећује посебно озбиљну природу тих повреда, које су укључивале кршење забране злостављања. Штавише, досуђени износ је био знатно нижи од износа које је Суд доделио у упоредивим случајевима (видети, на пример, *mutatis mutandis*, *J.A. и др. против Италије*, број 21329/18, ст. 67, 99, 116 и 122, од 30. марта 2023. године; и *H.Q. и др. против Мађарске*, број 46084/21 и 2 др, ст. 125, 142 и 168, од 24. јуна 2025. године). Суд стога сматра да други услов потребан да се подносиоцима одузме статус жртве није испуњен.

73. Под овим околностима, и у контексту статуса жртве подносилаца, није потребно бавити се питањем да ли су власти испуниле своју обавезу да спроведу ефикасну истрагу која може довести до идентификације и, ако је потребно, кажњавања одговорних у вези са понашањем полицајаца за које је Уставни суд утврдио да је у супротности са чланом 25. Устава (видети горе наведене ст. 29 и 71).

74. У светлу наведеног, Суд налази да одлука Уставног суда од 29. децембра 2020. године није лишила подносиоце њиховог статуса жртве у погледу њихових притужби пред Судом.

III. ПРЕЛИМИНАРНО ПИТАЊЕ – УЗРАСТ ДРУГОГ ПОДНОСИОЦА ПРЕДСТАВКЕ

75. У светлу противречних информација у вези са годинама другог подносиоца (видети ст. 39 и 40 изнад), Суд сматра да је неопходно утврдити да ли је он био малолетан у време догађаја који чине предмет ове представке, јер то утиче на обим и садржај обавеза Тужене по Конвенцији.

76. Суд примећује да је у званичним документима из Србије и Бугарске датум рођења другог подносиоца представке различито уписан, односно, између марта 1996. и фебруара 2000. године (видети горе наведени став 39). У том контексту, Суд примећује да је подносилац провео приближно 24 сата у Србији. Овај кратак период није омогућио српским органима довољно времена да спроведу темељну процену старости. Што се тиче процене старости спроведене у Бугарској, Суд нема информације о било каквим конкретним корацима које су предузеле бугарске власти како би утврдиле старост другог подносиоца.

77. Стога Суд даје већу тежину најновијем поднеску другог подносиоца у вези са његовом старошћу коју су утврдиле немачке власти (видети горе наведени став 40). Посебно, примећује да други подносилац није оспорио тај датум, док ове информације не доприносе његовом случају у погледу процене притужби малолетника без пратње у сличним случајевима.

78. Сходно томе, Суд сматра да је утврђено да је други подносилац рођен 24. јануара 1992. године и да није био малолетан у време догађаја који чине предмет ове представке.

IV. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 4. ПРОТОКОЛА БРОЈ 4. УЗ КОНВЕНЦИЈУ

79. Подносиоци су тврдили да су били изложени колективном протеривању. Тврдили су да су их српске власти приморале да напусте земљу без спровођења индивидуалне процене њихових личних околности, кршећи члан 4. Протокола број 4. уз Конвенцију, који гласи:

„Колективно протеривање странаца је забрањено.”

80. Влада је тврдила да је Уставни суд, у својој одлуци од 29. децембра 2020. године, утврдио да су подносиоци били подвргнути протеривању кршећи члан 39. став 3. Устава, који одговара члану 4. Протокола број 4. уз Конвенцију, и да је подносиоцима понудио одговарајућу надокнаду.

81. Подносиоци су тврдили да износ који им је досуђен на име нематеријалне штете коју су претрпели није био одговарајући и довољан.

82. Суд је већ одлучио да подносиоци и даље могу тврдити да су „жртве” у вези са овом притужбом (видети горе наведене ст. 66–74).

83. Даље се напомиње да ова притужба није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3(а) Конвенције нити је неприхватљива по било ком другом основу. Стога се мора прогласити прихватљивом.

84. Суд се позива на начела која се тичу „колективне” природе протеривања резимиране у предмету *Н.Д. и Н.Т. против Шпаније* ([ВВ], бр. 8675/15 и 8697/15, ст. 193–201, од 13. фебруара 2020. године). Понавља се да је одлучујући критеријум да би се протеривање окарактерисало као „колективно” одсуство „разумног и објективног испитивања конкретног случаја сваког појединачног странца из групе” (*ibid.*, став 195).

85. Изузеци од горе наведеног правила пронађени су у случајевима где се недостатак појединачне одлуке о протеривању може приписати понашању самог подносиоца представке (видети *Бериша и Хаљити против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број 18670/03, од 16. јуна 2005. године, и *Dritsas против Италије* (одлука), број 2344/02, од 1. фебруара 2011. године).

86. У случају *Н.Д. и Н.Т. против Шпаније* (наведено горе, став 201 и ст. 209–11), Суд је поставио двостепени тест како би утврдио усклађеност са чланом 4. Протокола број 4. у случајевима када појединци прелазе копнену границу на недозвољен начин и бивају колективно протерани. Прво, мора се узети у обзир да ли је држава обезбедила истински и ефикасан приступ средствима за легалан улазак, посебно граничним процедурама како би се свим лицима која се суочавају са прогоном омогућило да поднесу захтев за заштиту, на основу члана 3, под условима који осигуравају да се захтев обради на начин који је у складу са међународним нормама, укључујући и Конвенцију. Друго, у случајевима када је држава обезбедила такав приступ, али подносилац представке га није искористио, мора се размотрити да ли су постојали убедљиви разлози да се то не учини, а који су засновани на објективним чињеницама за које је држава била одговорна. Одсуство таквих убедљивих разлога који спречавају коришћење ових процедура могло би довести до тога да се то сматра последицом сопственог понашања подносилаца представке, што оправдава недостатак индивидуалне идентификације.

87. Суд примећује да су подносиоци ушли у Србију на неовлашћен начин. Међутим, за разлику од случаја *Н.Д. и Н.Т. против Шпаније* (наведен горе, ст. 24 и 25) и других случајева у којима је Суд применио овај тест (видети *Shahzad против Мађарске*, број 12625/17, ст. 8, 9 и 47, од 8. јула 2021. године; *М.Х. и др. против Хрватске*, бр. 15670/18 и 43115/18, ст. 7, 8 и став 278, од 18. новембра 2021. године; и *А.А. и др. против Северне Македоније*, број 55798/16 и 4 др, ст. 8. и 9, од 5. априла 2022. године), подносиоци у овом случају нису протерани по хитном поступку – ни одмах нити у року од неколико сати након неовлашћеног уласка или покушаја уласка. Уместо тога, изведени су пред суд који је уважио њихове захтеве за добијање азила, наложио органима да олакшају смештај подносилаца и наредио издавање потврда о намери да се тражи азил које служе као дозволе за привремени боравак (видети горе наведени став 19). Накнадно произвољно удаљење подносилаца од стране полиције није било никако повезано са њиховим почетним неовлашћеним уласком на територију Србије. Влада није тврдила да су подносиоци протерани по том основу.

88. На крају, Суд примећује да је Уставни суд већ утврдио да су домаћи органи протерали подносиоце без претходног испитивања њиховог удаљења на појединачној основи, што је повредило забрану колективног протеривања у односу на подносиоце (видети горе наведене ст. 27–29). Суд нема разлога да се не сложи са том проценом.

89. Стога Суд закључује да је дошло до повреде члана 4. Протокола број 4. уз Конвенцију.

V. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

90. Подносиоци су тврдили да су били изложени нечовечном и понижавајућем поступању услед услова којима су изложени током њиховог задржавања и у Полицијској станици Градина и у Прекршајном суду. Такође су се притуживали да су превезени из полицијске станице до суда у Пироту, а потом до бугарске границе, у једном комбију у условима претрпаности. Поред тога, изразили су забринутост због околности које су пратиле њихово протеривање. Штавише, подносиоци су тврдили да српске власти нису проценили ризике од злостављања у случају њиховог протеривања у Бугарску. Позвали су се на члан 3. Конвенције, који гласи:

„Нико не сме бити изложен мучењу или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.”

A. Наводна повреда материјалног дела члана 3. Конвенције

1. Задржавање у Полицијској станици Градина

91. Подносиоци су се притуживали да њихово задржавање у Полицијској станици Градина представља поступање које крши члан 3. Конвенције. Тврдили су да су држани десет сати у пренатрпаном и нехигијенским условима. Навели су да су били задржани у трошној подрумској просторији површине 25 квадратних метара, коју су делили са још 23 особе, укључујући и остале подносиоце који су касније повукли своје притужбе (видети ст. 59–65. горе) и друга лица која су ухапшена у исто време (видети став 5. горе). Подносиоци су навели да је просторија била хладна, влажна и слабо проветрена, са само једним малим прозором. Температуре су се тог дана кретале од -2°C до највише 6°C . Подносиоци су се такође притуживали на недостатак хигијене, неадекватно осветљење и чињеницу да су мушкарци, жене и деца били задржани заједно. Додали су да нису били обезбеђени кревети ни столице, што их је приморало да седе на поду запрљаном урином и фекалијама, користећи прљаву ћебад. Поред тога, наводно им је био ускраћен приступ тоалету. Ослањали су се на извештај НППМ-а од 9. фебруара 2017. године (видети горе наведени став 55).

(a) Допуштеност

92. Суд напомиње да ова притужба није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3 (a) Конвенције нити неприхватљива по било ком другом основу. Стога се мора прогласити прихватљивом.

(б) Основаност

(i) Поднесци странака

93. Подносиоци су остали при својим притужбама како је горе детаљно наведено.

94. Влада је углавном одговорила позивајући се на образложење Уставног суда (видети горе наведени став 37). Признали су да су подносиоци били држани у пренатрпаном и генерално лошим условима. Међутим, тврдили су да те околности нису представљале кршење члана 3. Конвенције. Навели су неколико олакшавајућих околности: значајан прилив илегалних миграната; ограничена финансијска средства Тужене која су спречила реновирање притворских објеката; кратко трајање задржавања подносилаца – ограничено на време неопходно за њихову идентификацију; и пружање основне помоћи као што су храна и одећа.

(ii) Процена Суда

(1) Релевантна начела

95. Општи принципи који се примењују на поступање са људима који се налазе у имиграционом притвору утврђени су у случају *Khlaiifa и др. против Италије* ([ВВ], број 16483/12, ст. 158–69, од 15. децембра 2016. године). Приликом процене услова притвора, морају се узети у обзир кумулативни ефекти тих услова, као и конкретни наводи које је изнео подносилац представке. Посебно, дужина периода током којег је подносилац представке био притворен у спорним условима биће главни фактор (*ibid.*, став 163, и судска пракса наведена у истом).

96. Што се тиче процене о преоптерећености затворских капацитета, Суд је разјаснио начела и стандарде у предмету *Муришић против Хрватске* ([ВВ], број 7334/13, ст. 136–41, од 20. октобра 2016. године). Уколико лични простор доступан притворенику падне испод 3 квадратна метра површине пода у смештају са више особа у затворима, недостатак личног простора се сматра толико озбиљним да се поставља јака претпоставка о кршењу члана 3. Претпоставка се може оспорити посебно показивањем да су кумулативни ефекти других аспеката услова притвора надокнадили оскудну расподелу личног простора. У том смислу, Суд узима у обзир факторе као што су дужина и обим ограничења, степен слободе кретања и адекватност активности ван ћелија, као и да ли су услови притвора у одређеном објекту генерално пристојни (*ibid.*, ст. 122–38).

97. У контексту кратког имиграционог притвора, Суд је применио тест кумулативних ефеката услова притвора (видети предмет *Грузија против Русије (I)* [ВВ], број 13255/07, ст. 192–205, ЕСЉП 2014 (изводи) у контексту притвора у полицијским станицама и центрима за притвор странаца; и *Khlaiifa и др.*, цитиран горе, ст. 158–69 и ст. 187–201 у контексту притвора у центрима за прихват миграната).

98. У вези са стандардом доказивања у случајевима услова притвора, Суд се позива на своју добро успостављену судску праксу по том питању (видети предмет *Муришић*, цитиран горе, ст. 127–28). Након што је дат веродостојан и разумно детаљан опис наводно понижавајућих услова притвора, који представљају *prima facie* случај злостављања, терет доказивања се пребацује на тужену Владу која једина има приступ информацијама које могу

да потврде или оповргну ове наводе. Од ње се посебно захтева да прикупи и достави релевантна документа и да детаљан извештај о условима притвора подносиоца представке. Релевантне информације од других међународних тела, као што је *СРТ*, о условима притвора, као и од надлежних домаћих органа и институција, такође треба да утичу на одлуку Суда о том питању.

(2) Примена наведених начела на овај конкретан случај

99. Суд примећује да Влада није оспорила наводе подносилаца о условима њиховог задржавања у станици граничне полиције Градина, нити је оспорила налазе Заштитника грађана од 9. фебруара 2017. године (видети горе наведени став 55).

100. На основу наведеног, Суд налази да су подносиоци, заједно са још двадесет три особе, били задржани у подрумској просторији површине 25 квадратних метара. Сходно томе, свака особа је имала приближно 1 квадратни метар личног простора. Тај лични простор није испуњавао минимални стандард како је утврђено у судској пракси Суда (видети, *mutatis mutandis*, *Муршић*, наведен горе, став 124). Стога се поставља питање да ли су кумулативни ефекти других аспеката услова притвора подносилаца надокнадили овај проблем.

101. Суд налази да су подносиоци били задржани у неадекватним условима. Просторија у којој су били смештени била је прљава. Штавише, недостајао је тоалет, приступ води за пиће и адекватно грејање, а спољне температуре у том делу Србије су се кретале од -2°C до 6°C 3. фебруара 2017. године (видети ст. 12 и 55 изнад). Није било кревета ни столица. Међутим, Суд не може да прихвати навод подносилаца да није било приступа свежем ваздуху, јер је Заштитник грађана утврдио да је соба имала прозор. Суд такође напомиње да извештај Заштитника грађана није поменуо никакве проблеме у вези са извором светлости у соби. Суд напомиње да су подносиоци добијали храну и одећу током задржавања (видети став 12. изнад).

102. Влада је тврдила да се Србија суочавала са великим приливом илегалних миграната, што је отежало властима да одрже одговарајуће услове током полицијског задржавања. Даље се осврнула на финансијска ограничења која су спречила реновирање притворских објеката.

103. У том смислу, Суд понавља да, с обзиром на апсолутни карактер члана 3, све већи прилив миграната не може ослободити државу њених обавеза према тој одредби, која захтева да се лицима лишеним слободе гарантују услови који су компатибилни са поштовањем њиховог људског достојанства. Међутим, ситуација изузетних тешкоћа са којом се суочавају власти један је од фактора у процени да ли је дошло до кршења тог члана у вези са условима у којима се такве особе држе у притвору, јер би било непримерено испитати чињенице случаја без разматрања општег контекста у којем су те чињенице настале (видети предмет *Khlaifia u др.*, горе наведен, ст. 184–85).

104. Ипак, Суд не може да прихвати аргумент Владе да су се српске власти суочавале са ситуацијом изузетних тешкоћа у обезбеђивању одговарајућих полицијских притворских објеката за илегалне мигранте почетком 2017. године. Влада није пружила никакве доказе који би показали да су се власти – посебно у Димитровграду – суочиле са наглим повећањем броја илегалних миграната у то време. Доступни статистички подаци потврђују нагли пад броја новорегистрованих тражилаца азила у 2016. години у поређењу са 2015. годином, са трендом пада који се наставио и у 2017. години (видети горе наведени став 56). Иако је укупан број илегалних миграната који су ушли у Србију свакако био већи, подаци указују да је врхунац долазака миграната био 2015. године. Ове бројке поткрепљују статистички подаци које је Регионални центар граничне полиције доставио тимовима Националног превентивног механизма (видети горе наведене ст. 52, 53, и 54; такође упоредити са предметом *С.Ф. и др. против Бугарске*, број 8138/16, ст. 91–92, од 7. децембра 2017. године, те упоредити са предметом *Khlaifia u др.*, цитиран горе, ст. 179–80).

105. Уколико је Влада тврдила да су њена ограничена финансијска средства спречила реновирање просторије у којој су подносиоци представке били задржани, Суд понавља да је дужност Владе да организује свој систем спровођења закона на такав начин да обезбеди поштовање достојанства притвореника, без обзира на било какве финансијске потешкоће (видети, *mutatis mutandis*, *Анањев и др. против Русије*, бр. 42525/07 и 60800/08, став 229, од 10. јануара 2012. године, и судску праксу наведену у истом).

106. Суд примећује да су подносиоци држани у горе описаним условима кратко време, наине 10 сати. С обзиром на то кратко трајање, Суд сматра да није од посебног значаја испитивање да ли су подносиоци уживали довољну слободу кретања ван просторије у којој су држани и да ли су имали приступ одговарајућим активностима ван те просторије (видети предмет *Муршић*, наведен горе, ст. 132–33).

107. Подносиоци су били илегални мигранти који су незванично прешли границу и нису имали лична документа. У том контексту, полиција је одлучила да их задржи, заједно са још 23 особе, ради утврђивања

њиховог идентитета и извођења пред Прекршајни суд. Узимајући у обзир право држава уговорница да контролишу улазак, боравак и удаљавање странаца (видети предмет *Н.Д. и Н.Т. против Шпаније*, наведен горе, став 167, и судску праксу наведену у истом), Суд сматра да се задржавање током 10 сати не може сматрати неразумно дугим за обављање тих задатака.

108. Истовремено, иако дужина периода притвора може бити релевантан фактор у процени тежине патње или понижења које је проузроковано притворенику услед неадекватних услова притвора, релативна краткоћа таквог периода сама по себи не може аутоматски искључити поступање на које се исти притужује из делокруга члана 3. Конвенције ако су други елементи довољни за уврштавање у делокруг те одредбе (видети предмет *Муришић*, наведен горе, став 131, и судску праксу наведену у истом).

109. У вези с тим, Суд је раније утврдио повреде члана 3. Конвенције због услова у којима су подносиоци представке држани, упркос релативно кратком трајању њиховог притвора. У случају *Brega против Молдавије* (број 52100/08, ст. 39–43, од 20. априла 2010. године), подносилац представке је држан 48 сати у хладној просторији без постелине. Након што је претрпео несмртоносно, али болно здравствено стање, није му благовремено пружена медицинска помоћ. У предмету *Rahimi против Грчке* (број 8687/08, ст. 63–86, од 5. априла 2011. године), подносилац представке, малолетник без пратње који је у то време имао 15 година, држан је два дана у условима који су били толико тешки да су поткопавали саму суштину људског достојанства. У случају *Fakailo (Safoka) и др. против Француске* (број 2871/11, ст. 39–45, од 2. октобра 2014. године), подносиоци представке су два дана држани у условима претрпаности (двоје од њих је имало нешто више од 2 квадратна метра личног простора, док су троје подносилаца имали мање од 1 квадратног метра). Штавише, собе нису биле адекватно осветљене, а вентилација је практично била непостојећа. У случају *T. и A. против Турске* (број 47146/11, ст. 91–99, од 21. октобра 2014. године), лични простор који је био доступан првој подносиоци представке током три дана њеног притвора био је ограничен (између 2,3 и 1,23 квадратна метра) и постојала је само једна софа на развлачење на којој су затвореници наизменично спавали.

110. На крају, Суд ће се осврнути на питање приступа тоалету током задржавања подносилаца представке. Суд је претходно испитао, на основу члана 3. Конвенције, притужбе које се тичу подносилаца који су били обавезни да обављају нужду у ћелијама у којима су били задржани без тоалета (видети *Danilczuk против Кипра*, број 21318/12, став 59, од 3. априла 2018. године), или који нису могли да користе тоалет у приватности (видети *Longin против Хрватске*, број 49268/10, став 60, од 6. новембра 2012. године), и утврдио да такве околности, заједно са другим факторима, представљају понижавајуће поступање. Међутим, у овом случају, извештај Заштитника грађана о просторији у којој су подносиоци били задржани не указује на трагове урина или измета, нити је назначено да су се лица која су тамо била притворена притуживала да им је ускраћен приступ тоалету (видети горе наведени став 55). Иако је свестан да се посета догодила убрзо након задржавања подносилаца, Суд примећује да су се други наводни недостаци на које су се подносиоци притуживали, као што су проблеми са свежим ваздухом и светлошћу који нису могли бити отклоњени у међувремену, показали неоснованим (видети став 101. изнад). Штавише, подносиоци се нису притуживали да су били обавезни да обављају нужду пред другим задржаним лицима. У светлу наведеног, Суд закључује да ови наводи нису поткрепљени.

111. Стога се овај случај разликује од чињеничног стања горе поменутих пресуда првенствено зато што су подносиоци били изложени неадекватним условима задржавања током знатно краћег периода (укључујући у односу на пресуду *Rahimi*, јер подносиоци представке нису били малолетни). Узимајући у обзир све околности овог случаја (видети *Labita против Италије* [ВВ], број 26772/95, став 120, ЕСЉП 2000-IV), Суд налази да трајање и утицај изложености подносилаца тим условима нису били такви да достигну праг озбиљности који је потребан за примену члана 3. Конвенције.

112. Из тога следи да није било повреде члана 3. Конвенције у том погледу.

2. Лишење слободе у Прекршајном суду у Пироту

113. Подносиоци су се притуживали да су морали да седе и спавају на поду током лишења слободе у Прекршајном суду и доставили су фотографије у том смислу (видети горе наведени став 14).

114. Влада је тврдила да се „не може апсолутно говорити о условима који су супротни члану 3. Конвенције” у Прекршајном суду.

115. Стране не оспоравају да су током прекршајног поступка подносиоци били држани под околностима наведеним у горе наведеном ставу 14. Даље је неспорно да су остали у или испред суда након завршетка тог поступка све док нису смештени у комби ради њиховог протеривања из Србије. Међутим, Суд примећује да прецизни услови њиховог лишења слободе током периода након обуставе прекршајног поступка и пре њиховог смештаја у комби остају нејасни (видети ст. 19–21 изнад). Узимајући у обзир материјал који му је представљен,

Суд сматра да је утврђено да су подносиоци држани у ходнику Прекршајног суда од приближно 14.00 или 14.30 до 22.30 дана 3. фебруара 2017. године (видети горе наведене ст. 13 и 15). Суд примећује да су се у том погледу подносиоци притуживали само на услове лишења слободe у ходнику Прекршајног суда (видети ст. 90 и 113 изнад). Стога ће се позабавити том притужбом.

116. Релевантна начела су наведена у горе наведеним ст. 95, 97. и 98.

117. Подносиоци нису имали приступ креветима нити довољном броју столица или клупа и били су приморани да седе на поду. Међутим, нису били обавезни да проведу ноћ у суду. Штавише, иако су подносиоци били лишени слободe приближно осам сати, овај период не делује претерано с обзиром на потребу да Прекршајни суд спроведе и оконча поступак против 18 особа, укључујући и подносиоце (видети став 13 изнад). На крају, и што је најважније, подносиоци нису тврдили да су услови у суду били нехигијенски, да им је био ускраћен приступ санитарним чворовима или да су постојали било какви други недостаци у материјалним условима њиховог притвора.

118. У светлу наведеног, Суд налази да услови притвора подносилаца у Прекршајном суду 3. фебруара 2017. године нису достигли минимални ниво озбиљности довољан да би се притужба подвела под члан 3. Конвенције.

119. Сходно томе, ова притужба је очигледно неоснована и мора бити одбачена у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

3. Услови премештаја подносилаца до и од Прекршајног суда у Пироту.

120. Подносиоци су се притуживали да су услови њиховог превоза до и од Прекршајног суда били неспојиви са чланом 3. Конвенције. Навели су да су два пута били затворени у једном комбију заједно са још 23 особе и да је превоз од суда у Пироту до бугарске границе у тим условима трајао 1 сат и 30 минута.

121. Влада није поднела никаква запажања у вези ове тачке.

122. У случају *Томов и др. против Русије* (број 18255/10 и 5 др, ст. 123–28, од 9. априла 2019. године), Суд је резимирао начела која се примењују на притужбе у вези са нечовечним или понижавајућим условима превоза, како је заштићено чланом 3. Конвенције (цитати и упућивања су искључена):

„124. Суд понавља да се процена да ли је дошло до повреде члана 3. не може свести на чисто нумерички прорачун простора који је доступан притворенику током трансфера. Само свеобухватан приступ конкретним околностима случаја може пружити тачну слику стварности за особу која се превози.

125. Ипак, Суд сматра да се јака претпоставка о повреди јавља када се притвореници превозе у превозним средствима која нуде мање од 0,5 квадратних метара простора по особи. Да ли такви скучени услови произилазе из прекомерног броја притвореника који се транспортују заједно или из рестриктивног дизајна одељака није битно за анализу Суда, која је усмерена на објективне услове превоза какви су били и њихов утицај на подносиоце представке, а не на њихове узроке. Низак плафон, посебно у кабинама за једног затвореника, који приморава затворенике да се сагињу, може погоршати физичку патњу и умор. Неадекватна заштита од спољашњих температура, када ћелије затвореника нису довољно загрејане или проветрене, представљају отежавајућу околност.

126. Снажна претпоставка о повреди члана 3. може се оспорити само у случају кратког или повремениг премештаја. Насупрот томе, штетни ефекти пренаатрпаности морају се схватити као растући са дужином трајањем и већом учесталашћу премештаја, што чини аргумент подносиоца представке о повреди јачим.

127. Што се тиче дужих путовања, као што су она која укључују ноћна путовања шинским превозом, приступ Суда биће сличан оном који се примењује на притвор у стационарним објектима у периоду упоредивог трајања. Иако се ограничен простор може толерисати због вишеслојних кревета на спрат, било би неспојиво са чланом 3. ако би затвореници изгубили ноћни сан због недовољног броја места за спавање или на други начин неадекватних услова за спавање. Фактори као што су неуспех у организовању индивидуалног места за спавање за сваког притвореника или у обезбеђивању адекватне количине воде за пиће и хране или приступа тоалету озбиљно погоршавају ситуацију затвореника током премештаја и указују на кршење члана 3.

128. На крају, Суд би нагласио важност улоге *CPT*-а у праћењу услова премештаја и стандарда које је развио у ту сврху. Приликом одлучивања о случајевима који се тичу услова премештаја, Суд ће остати пажљив на те стандарде и на поштовање истих од стране држава уговорница.”

123. Враћајући се на овај случај, Суд примећује да Влада није оспорила наводе подносилаца у вези са условима њиховог премештаја до и од Прекршајног суда. Стога прихвата као утврђено да су подносиоци у два наврата превезени полицијским комбијем заједно са још 23 особе и да је други премештај трајао приближно 1 сат и 30 минута (видети горе наведени став 21). Што се тиче првог премештаја – од станице граничне полиције Градина до Прекршајног суда – његово тачно трајање остаје нејасно. Тешко да је могао трајати дуже од 1 сата и 30 минута с обзиром на близину локација (видети горе наведени став 13).

124. Димензије комбија који је коришћен за премештаје нису познате, јер подносиоци нису дали никакве детаље у том погледу, а Влада није поднела никакве доказе. Сходно томе, Суд не може са сигурношћу утврдити лични простор који је сваком подносиоцу био доступан током премештаја. Подносиоци нису тврдили да нису могли да стоје, нити су се притуживали на неадекватно осветљење, вентилацију или грејање у возилу (за разлику од *Власов против Русије*, број 78146/01, став 94, од 12. јуна 2008. године и *Идалов против Русије* [ВВ], број 5826/03, став 103, од 22. маја 2012. године).

125. Суд даље примећује да су подносиоци превезени само два пута и да укупно трајање премештаја није прелазило три сата. Чак и под претпоставком да су услови били скучени (видети став 124 изнад), ситуација се разликује од случајева у којима је Суд утврдио повреду члана 3. због поновљених премештаја у условима претрпаности, понекад бројећи десетине или чак стотине (видети предмет *Томов и др*, наведен горе, ст. 117 и 119). Насупрот томе, Суд је утврдио да минимални праг озбиљности није достигнут када је подносилац представке подвргнут таквим условима само током два 30-минутна премештаја (видети *Селезнев против Русије*, број 15591/03, став 59, од 26. јуна 2008. године). Овај случај треба упоредити и са предметом *Akkad против Турске* (број 1557/19, ст. 113–15, од 21. јуна 2022. године), где је Суд утврдио повреду члана 3. због, између осталог, двадесеточасовног премештаја подносиоца представке са лисицама, као и предметом *A.E. и T.B. против Италије* (број 18911/17 и 2 др, ст. 85–90, од 16. новембра 2023. године), где је утврђена повреда у вези, између осталог, два дуга аутобуска превоза имиграната у року од неколико дана по врућим временским условима.

126. У светлу наведеног, Суд закључује да тешкоће које су подносиоци претрпели током својих премештаја 3. и 4. фебруара 2017. године нису достигле минимални ниво озбиљности потребан да би се притужба подвела под члан 3. Конвенције.

127. Сходно томе, ова притужба је очигледно неоснована и мора бити одбачена у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

4. Начин удаљења подносилаца из Србије и околности с тим у вези

128. Позивајући се на члан 3. Конвенције, подносиоци су тврдили да је њихово удаљење из Србије спроведено на начин који представља нечовечно и понижавајуће поступање. Тврдили су да су власти извршиле протеривање током ноћи, на ниским температурама, и да је укључивало употребу прекомерне физичке силе. Штавише, навели су да је чин њиховог остављања да проведу ноћ у шуми у тако тешким временским условима додатно допринело озбиљности поступања, чинећи га неспојивим са стандардима члана 3. Конвенције.

129. Суд примећује да је Уставни суд, у својој одлуци од 29. децембра 2020. године, утврдио да су подносиоци удаљени из Србије током изузетно хладне ноћи 4. фебруара 2017. године и да је то представљало нечовечно поступање (видети горе наведени став 29).

130. Влада се позвала на горе поменути налаз Уставног суда.

131. Суд је већ пресудио да подносиоци и даље могу тврдити да су жртве у вези са овом притужбом због недовољне надокнаде коју је доделио Уставни суд (видети ст. 66–74. изнад).

132. Ова притужба није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3 (а) Конвенције нити неприхватљива по било ком другом основу. Стога се мора прогласити прихватљивом.

133. Што се тиче суштине случаја, Суд не види основа да одступи од налаза Уставног суда.

134. У светлу наведеног, Суд налази да је у вези са тим дошло до повреде члана 3. Конвенције.

Б. Наводна повреда процесног дела члана 3. Конвенције

135. Подносиоци су се притуживали на основу члана 3. Конвенције да су протерани у Бугарску без икакве процене последица њиховог удаљења у погледу забране садржане у тој одредби, супротно начелу забране протеривања или враћања. Тврдили су да је њихово удаљење из Србије спроведено без икакве процене ризика од злостављања у Бугарској. Тврдили су да су власти знале, односно да је требало да знају, за недостатке у

приступу поступцима азила у Бугарској. Штавише, државни органи нису узели у обзир материјалне услове у пријемним и азилним центрима у Бугарској пре него што су их удаљили са територије Србије. Одсуство било какве координисане акције између власти у вези са њиховим протеривањем погоршало је те ризике. На крају, подносиоци су тврдили да им је ускраћен приступ поступку азила у Србији.

1. Допуштеност

136. Влада је прихватила да је полиција произвољно протерала подносиоце из Србије и позвала се на налазе Уставног суда да је протеривање подносилаца нечовечно поступање (видети горе наведени став 29).

137. Подносиоци су тврдили да власти нису признале повреду Конвенције у том погледу.

138. Уколико се горе наведено може схватити као приговор Владе да подносиоци више не могу тврдити да су жртве повреде члана 3. Конвенције у вези са притужбама наведеним у горе наведеном ставу 135, Суд примећује да је већ утврдио да они задржавају свој статус жртве у погледу свих притужби у вези са којима је Уставни суд утврдио повреду због недовољне надокнаде коју су добили (видети ст. 66–74. изнад).

139. Међутим, Суд сматра важним додати да, по његовом мишљењу, Уставни суд није утврдио повреду члана 25. Устава на основу тога што државни органи нису проценили последице удаљења подносилаца по њихова права према члану 3. Конвенције. Уместо тога, Уставни суд је утврдио повреду члана 25. због начина на који су подносиоци протерани – наиме, конкретних физичких чинова удаљења и околности у којима се то догодило – у вези са којима је овај Суд већ утврдио повреду члана 3. Конвенције (видети ст. 128–134 изнад). Иако се Уставни суд позвао на судску праксу овог Суда у вези са обавезама држава уговорница приликом протеривања странаца у треће земље без суштинског испитивања њихових захтева за азил, закључио је, након што је утврдио повреду члана 25. и члана 39. став 3. Устава, да нема потребе да се бави овим аспектом случаја (видети горе наведени став 29). Сходно томе, Суд закључује да домаћи органи нису признали повреду Конвенције у том погледу (видети горе наведени став 70. и судску праксу наведену у истом).

140. Суд исто тако напомиње да ова притужба није очигледно неоснована у смислу члана 35. став 3 (а) Конвенције нити неприхватљива по било ком другом основу. Стога се мора прогласити прихватљивом.

2. Основаност

(а) Поднесци странака

141. Подносиоци су остали при својим горе наведеним притужбама.

142. Влада је тврдила да подносиоцима није ускраћена могућност тражења азила у Србији, што доказује и одлука Прекршајног суда.

(б) Процена Суда

143. Суд је доследно признавао важност начела забране протеривања и враћања (видети, на пример, *М.С.С. против Белгије и Грчке* [ВВ], број 30696/09, став 286, ЕСЉП 2011, и *М.А. против Кипра*, број 41872/10, став 133, ЕСЉП 2013 (изводи)). Понавља да протеривање странца од стране државе уговорнице може довести до проблема по члану 3, и стога повући одговорност те државе по Конвенцији, када су уочени суштински разлози за став да би се дотично лице, у случају депортације, суочило са стварним ризиком поступања којим се крши члан 3. у земљи одредишта (видети *О.М. и Д.С. против Украјине*, број 18603/12, став 81, од 15. септембра 2022. године). Суд је навео да када држава уговорница жели да депортује тражиоца азила у трећу земљу без испитивања захтева за азил у меритуму, главно питање пред властима које га протерују јесте да ли ће појединац имати приступ одговарајућем поступку за азил у тој трећој земљи (видети *Ilias u Ahmed против Мађарске* [ВВ], број 47287/15, став 131, од 21. новембра 2019. године).

144. Даља релевантна начела у погледу процесне обавезе државе која га протерује према члану 3. Конвенције у случајевима депортације тражиоца азила у трећу земљу без испитивања захтева за азил су суштински резимирани у предмету *Ilias u Ahmed* (наведен горе, ст. 124–41).

145. У овом случају, Суд је утврдио у контексту члана 4. Протокола број 4. уз Конвенцију да су српске власти протерале подносиоце у Бугарску (видети став 88. изнад). Суд примећује да су подносиоци изразили жељу да поднесу захтев за азил у Србији и да их је Прекршајни суд признао као тражиоце азила и уручио им потврде о израженој намери да се тражи азил (видети горе наведене ст. 15, 16. и 19). Суд примећује да удаљење подносилаца представке из Србије није имало никакве везе са разматрањем њихових захтева за азил и да су их државни органи протерали без поштовања било какве законске процедуре и без спровођења процене њихових

захтева за азил у меритуму. Стога је задатак Суда да испита да ли је протеривање подносилаца у Бугарску било компатибилно са процесним обавезама тужене државе према члану 3. Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, предмет *H.Q. и др. против Мађарске*, наведен горе, став 135).

146. У том смислу, Суд понавља да је у свим случајевима протеривања тражиоца азила из државе уговорнице у трећу земљу без суштинског испитивања захтева за азил, без обзира на то да ли у питању трећа земља држава потписница Конвенције, дужност државе која га/њу протерује је да темељно испита питање да ли постоји стварни ризик да тражиоцу азила у тој трећој земљи буде ускраћен приступ адекватном поступку за азил који га/њу штити од протеривања или враћања. Ако се утврди да постојеће гаранције у том погледу нису довољне, члан 3. подразумева дужност да тражилац азила не треба да буде удаљен у дотичну трећу земљу (*ibid.*, став 136).

147. У овом случају, Влада није тврдила да је Бугарска била безбедна трећа земља. Штавише, ништа у предмету пред Судом не указује на то да је протеривање подносилаца представке засновано на било каквој процени приступа поступку азила у Бугарској и адекватности тог поступка, упркос чињеници да су подносиоци изричито тврдили пред Прекршајним судом да не сматрају Бугарску безбедном земљом (видети горе наведени став 16). Штавише, тајни начин на који су подносиоци протерани лишио их је сваке могућности да поткрепе своје тврдње пред телом надлежним за разматрање њихових захтева за азил. У сваком случају, српске власти су биле у обавези да, по сопственом нахођењу, спроведу ажурирану процену приступачности и функционисања система азила земље пријема и заштитних мера које он пружа у пракси (видети предмет *Ilias u Ahmed*, горе наведен, став 141).

148. Узимајући у обзир горе наведено, Суд закључује да Тужена држава није испунила своју процесну обавезу према члану 3. Конвенције да испита да ли би подносиоци имали приступ адекватном поступку азила у Бугарској. Стога није потребно да Суд испитује да ли је члан 3. прекршен на основу додатних разлога на које се позивају подносиоци (видети горе наведен став 135 и предмет *H.Q. и др. против Мађарске*, наведен горе, став 141).

149. Сходно томе, дошло је до повреде члана 3. Конвенције у његовом процесном делу у вези са пропустом Тужене државе да испита да ли би подносиоци имали приступ одговарајућем поступку за азил у Бугарској.

VI. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 5. СТ. 1, 2. и 4. КОНВЕНЦИЈЕ

150. Позивајући се на члан 5. ст. 1, 2. и 4, подносиоци су се притуживали да је њихово задржавање било незаконито и произвољно; да нису без одлагања обавештени, на језику који разумеју, о разлозима лишења слободе и оптужбама против њих; и да нису били у могућности да оспоре законитост свог лишења слободе пред надлежним судским органом. Релевантни делови члана 5. године Конвенције гласе, као што следи:

„1. Свако има право на слободу и безбедност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у следећим случајевима и по поступку прописаном законом:

...

в) законито хапшење или притвор лица ради његовог извођења пред надлежни судски орган због основане сумње да је починило кривично дело или када се основано сматра да је то неопходно да би се спречило извршење кривичног дела или бекство истог након што је наведено учињено;

...

(ђ) законито хапшење или притварање особе како би се спречио његов неовлашћени улазак у земљу или лица против кога се предузимају радње у циљу депортације или екстрадиције.

2. Свако ко је ухапшен биће одмах обавештен, на језику који разуме, о разлозима хапшења и свакој оптужби против њега/ње.

...

4. Свако ко је лишен слободе хапшењем или притвором има право да покрене поступак у којем ће суд брзо одлучити о законитости његовог/њеног притвора и наложити његово/њено пуштање на слободу ако притвор није законит.

А. Допуштеност

1. Постојање лишења слободе и његово трајање

151. Суд понавља да, утврђујући „право на слободу”, став 1. члана 5. разматра физичку слободу појединца. Сходно томе, он се не бави пуким ограничењима слободе кретања, која су регулисана чланом 2. Протокола број 4, у вези са лицима која се законито налазе на територији те државе. Да би се утврдило да ли је неко „лишен слободе” у смислу члана 5, полазна тачка мора бити његова или њена специфична ситуација, и мора се узети у обзир читав низ фактора као што су врста, трајање, ефекти и начин спровођења предметне мере. Разлика између лишавања и ограничења слободе је у степену или интензитету, а не у природи или суштини (видети предмет *Pias и Ahmed*, горе наведен, ст. 211–12, и *З.А. и др. против Русије* [ВВ], број 61411/15 и 3 др, ст. 133–34, од 21. новембра 2019. године). Суд понавља своју устаљену судску праксу у смислу да се члан 5. став 1. може применити и на лишавања слободе веома кратког трајања (видети, између многих извора, *М.А. против Кипра*, горе наведен, став 190).

152. Подносиоци су навели да су лишени слободе од 00.15 часова 3. фебруара 2017. до између 02.30 и 03.00 часа 4. фебруара 2017. године. Влада је, с друге стране, тврдила да су подносиоци били притворени између 00:15 часова 3. фебруара 2017. године и 00.45 часова 4. фебруара 2017. године, када су им уручене потврде о израженој намери да се тражи азил. У вези с тим, Суд примећује да је Уставни суд сматрао да су подносиоци лишени слободе од тренутка хапшења до обуставе прекршајног поступка против њих у 22.30 часа 3. фебруара 2017. године (видети ст. 35. и 15. изнад).

153. Подносиоци су ухапшени у 00.15 часова 3. фебруара 2017. године (видети горе наведени став 5). Према решењима о задржавању које је издала полиција, задржавање подносилаца након лишења слободе и до њиховог пребацивања у Прекршајни суд трајало је до 14.30 часова 3. фебруара 2017. године (видети горе наведени став 13).

154. Накнадни период задржавања, који је трајао од доласка подносилаца у Прекршајни суд до обуставе прекршајног поступка у 22:30 3. фебруара 2017. године, није био обухваћен ниједним решењем о притвору које су издале домаће власти. Међутим, није спорно да су подносиоци лишени слободе током тог поступка, јер би полиција спречила сваки покушај да оду, држећи их под сталним надзором (видети горе наведени став 14).

155. На крају, што се тиче периода након завршетка прекршајног поступка, могло би се тврдити да подносиоци нису формално лишени слободе. Признати су као тражиоци азила у Србији, наложено им је да се јаве у прихватни центар и дозвољено им је да бораве у Србији током поступка за азил (видети горе наведени став 19). Штавише, разлози за њихово хапшење и задржавање (утврђивање прекршајних оптужби против њих) су престали да постоје.

156. Међутим, Суд оцењује да би извођење таквог закључка било сувише далеко од посебних околности конкретног предмета. Суд примећује да је Прекршајни суд, приликом обустављања поступка против подносилаца, наложио полицајцима Полицијске станице Градина „да преко Комесаријата за избеглице [и миграције] у Димитровграду обезбеде смештај миграната”. Подносиоци су потом предати полицији (видети ст. 17. и 19. изнад). Чини се да су подносиоци постали свесни да им такав смештај неће бити обезбеђен тек када су изашли из комбија на бугарској граници и били протерани из Србије (видети горе наведене ст. 20. и 21).

157. У светлу наведеног, и супротно аргументу Владе да је притвор подносилаца завршен у 00.45 дана 4. фебруара када су им уручене потврде о израженој намери да се тражи азил (видети став 152. изнад), Суд сматра да су подносиоци били лишени слободе до тренутка њиховог протеривања из Србије. У том погледу је небитно да ли их је полиција физички спречила да оду након што су добили потврде или су стекли лажни утисак, који су створиле власти, да ће им бити обезбеђен смештај и транспорт тамо, и да ће остварити друга права тражилаца азила.

158. Сходно томе, Суд прихвата тврдњу подносилаца да су лишени слободе од 00.15 часова 3. фебруара 2017. (када су ухапшени) до између 02.30 и 03.00 часа 4. фебруара 2017. године (када су протерани из Србије) и утврђује да је члан 5. Конвенције применљив.

2. Статус жртве подносилаца представке

159. У својој одлуци од 29. децембра 2020. године, Уставни суд је утврдио да је, с обзиром на посебне околности подносилаца, пропуст полиције да им обезбеди адвоката ефективно лишио подносиоце могућности да оспоре законитост свог задржавања (видети горе наведене ст. 30 и 31). Ипак, Суд је утврдио да овај налаз није лишио подносиоце статуса жртве у вези са овом притужбом (видети горе наведене ст. 66–74).

3. Закључак

160. Суд напомиње да притужбе подносилаца нису очигледно неосноване у смислу члана 35. став 3(а) Конвенције или неприхватљиве по било ком другом основу. Стога се морају прогласити прихватљивим.

Б. Основаност

1. Поднесци странака

(а) Подносиоци представке

161. Подносиоци представке су се притуживали да је њихово задржавање било незаконито јер државни органи нису поштовали захтеве који проистичу из Закона о полицији и Закона о прекршајима. Даље су тврдили да је њихово задржавање било произвољно и да им није било дозвољено да обавесте трећа лица о томе где се налазе, да контактирају адвоката или да добију медицинску помоћ. Поред тога, притуживали су се да их полиција није обавестила о могућности тражења азила. Подносиоци су напоменули да је прекршајни поступак покренут против њих на крају обустављен због њихових захтева за добијање азила, што је, по њиховом мишљењу, њихов притвор учинило неоправданим.

162. Подносиоци су се такође притуживали да нису без одлагања обавештени, на језику који разумеју, о разлозима лишења слободе и оптужбама против њих, јер им је садржај решења о задржавању и образац у којем су наведена права задржаних лица саопштен на енглеском језику, који нису разумели.

163. На крају, подносиоци су се приуживали да су лишени права да оспоре законитост свог задржавања пред надлежним судским органом.

(б) Влада

164. Влада је нагласила своје право да контролише улазак, боравак и протеривање странаца са своје територије и навела да су подносиоци ухапшени због почињеног прекршаја из члана 65. Закона о заштити државне границе (видети горе наведени став 49) и ради утврђивања њиховог идентитета, у складу са чланом 190. став 1. тачка (а) и став 3. Закона о прекршајима и чланом 86. Закона о полицији (видети горе наведене ст. 46 и 48). Влада је тврдила да је полиција поступала у оквиру својих овлашћења и у складу са поступком прописаним законом. Даље је навела да је задржавање трајало најкраће могуће време како би се идентификовали подносиоци, окончао прекршајни поступак против њих и уручиле потврде о израженој намери да се тражи азил. Што се тиче тврдње подносилаца да је обустављање прекршајног поступка против њих учинило претходно задржавање неоправданим, Влада је тврдила да су у време њиховог лишења слободе постојали законом прописани разлози који су оправдавали њихово задржавање.

165. Влада је даље навела да су подносиоци без одлагања обавештени, на језику који разумеју, о разлозима за њихово лишење слободе и оптужбама против њих, јер је преводилац за фарси језик, господин П.Ј., био присутан у Полицијској станици Градина, те им је помагао у комуникацији са полицајцима. Исто је тако тврдила да су подносиоци били свесни да су илегално прешли границу, што је несумњиво представљало кажњиво дело.

166. Што се тиче притужбе подносилаца да нису имали могућност да оспоре законитост свог задржавања, Влада је тврдила да Закон о прекршајима прописује такав правни лек (видети горе наведени став 46) и да су решења о задржавању против подносилаца садржала те информације (видети став 9 изнад). Влада је прихватила да је Уставни суд утврдио повреду права подносилаца према члану 27. став 3. и члану 29. став 1. Устава. Међутим, Влада је тврдила да је Уставни суд утврдио ту повреду само зато што полиција није обезбедила подносиоцима адвоката и да пресуда није имала никаквог утицаја на њихова права према члану 5. став 4. Конвенције.

2. Процена Суда

(а) Релевантна начела

167. Релевантни принципи који се односе на члан 5. став 1. Конвенције наведени су у предметима *С., В. и А. против Данске* ([ВВ], број 35553/12 и 2 др, ст. 73–77, од 22. октобра 2018. године), и *Denis u Irvine против Белгије* ([ВВ], бр. 62819/17 и 63921/17, ст. 123–32, од 1. јуна 2021. године).

168. Посебно, тач. а) до ф) члана 5. став 1. Конвенције садрже исцрпан списак дозвољених основа за лишење слободе, и ниједно лишење слободе неће бити законито уколико не спада у један од тих основа (видети предмет *Denis u Irvine*, горе наведен, став 124).

169. Свако лишавање слободе мора, поред тога што спада у један од изузетака наведених у тач. (а) до (ф) члана 5. став 1, бити „законито”. Када је у питању „законитост” притвора, укључујући питање да ли је поштован „законом прописан поступак”, Конвенција се у суштини позива на домаће право и утврђује обавезу поштовања материјалних и процесних правила тог права (*ibid.*, став 125).

170. Поред тога што је у складу са домаћим правом, члан 5. став 1. захтева да свако лишавање слободе буде у складу са циљем заштите појединца од произвољности (видети, између осталих, *Rooman против Белгије* [ВВ], број 18052/11, став 190, од 31. јануара 2019. године, и *Denis u Irvine*, предмет горе наведен, став 129). Релевантни принципи који се тичу појма произвољног притвора у контексту члана 5. резимирани су у предметима *Saadi против Уједињеног Краљевства* ([ВВ], број 13229/03, ст. 67–74, ЕСЉП 2008), *James, Wells u Lee против Уједињеног Краљевства* (бр. 25119/09, 57715/09 и 57877/09, ст. 191–95, од 18. септембра 2012. године) и *Denis u Irvine* (наведен горе, ст. 129–32). Једно опште начело утврђено у судској пракси је да ће притвор бити „произвољан” тамо где, упркос поштовању слова домаћег права, постоји елемент лоше вере или обмане од стране власти или где су власти пропустиле да правилно примене релевантно законодавство (видети предмет *C., B. u A. против Данске*, наведен горе, став 76, са даљим упућивањем).

171. Став 2. члана 5. утврђује основну заштиту: свако лице које је ухапшено треба да зна зашто је лишено слободе. Ова одредба је саставни део система заштите који пружа члан 5: сваком ухапшеном лицу се морају, једноставним, нестручним језиком који разуме, саопштити основни правни и чињенични разлози за његово/њено лишавање слободе, како би могло да се обрати суду ради оспоравања законитости у складу са ставом 4. Иако ове информације морају бити саопштене „одмах”, службеник који врши хапшење не мора их у потпуности пренети у самом тренутку хапшења. Да ли су садржај и брзина саопштених информација били довољни процењује се у сваком случају према његовим посебним карактеристикама (видети предмет *Khlaifia u др.*, горе наведен, став 115. и упућивања у оквиру истог).

172. Што се тиче правног лека из члана 5. став 4, он мора бити довољно сигуран, не само у теорији већ и у пракси, у супротном неће имати потребну доступност и ефикасност (*ibid.*, став 130).

(б) Примена наведених начела на овај конкретан случај

(i) Наводна повреда члана 5. став 1. Конвенције

173. Суд примећује да је Влада тврдила, а материјал који јој је представљен показује (видети горе наведене ст. 8 и 35), да су подносиоци лишени слободе у току прекршајног поступка због незаконитог преласка границе како би се утврдио њихов идентитет и извели пред Прекршајни суд. Суд стога закључује да су подносиоци лишени слободе из разлога који потпадају или под члан 5. став. 1(ц) или члан 5. став 1.(ф) Конвенције.

174. Међутим, Суд налази да је лишење слободе подносилаца након завршетка прекршајног поступка било потпуно неповезано са разлозима за лишење слободе које је изнела Влада (видети горе наведене ст. 155–157). Штавише, Влада се није позвала ни на једну домаћу одредбу која би могла послужити као алтернативни разлог за лишење слободе за тај период.

175. Након што је прекршајни поступак завршен, продужено лишење слободе подносилаца није имало никакве везе са тим поступком. Подносиоци су лишени слободе док су чекали да им се уруче потврде о израженој намери да се тражи азил до 00:45 часова 4. фебруара 2017. године. Након што су их примили, под лажним утиском који су власти створиле да ће их полиција одвести у један од центара за пријем азиланата, подносиоци су одвезени до границе и присилно протерани из Србије (видети ст. 157. и 158. изнад).

176. Ово је довољно да Суд закључи да је лишење слободе подносилаца од 22.30 часова 3. фебруара 2017. године до између 02.30 и 03.00 часа 4. фебруара 2017. године било незаконито и произвољно јер тај период лишења слободе није имао основ у домаћем праву, а подносиоци су лишени слободе на обмањујући начин.

177. У светлу наведеног, Суд сматра да није потребно да одлучује о поштовању члана 5. став 1. Конвенције у вези са периодом задржавања подносилаца од њиховог хапшења до обуставе прекршајног поступка (видети горе наведене ст. 153. и 154). Из истих разлога, Суд сматра да није потребно испитивати да ли је члан 5. став 1. прекршен на основу додатних основа на које се подносиоци позивају (видети став 161. изнад).

178. Сходно томе, Суд сматра да је дошло до повреде члана 5. став 1. Конвенције у погледу лишења слободе подносилаца од 22.30 часова 3. фебруара 2017. до између 2.30 и 3.00 часа ујутру 4. фебруара 2017. године.

(ii) Наводна повреда члана 5. став 2. Конвенције

179. Неспорно је између страна да су државни органи подносиоцима уручили решења о задржавању у којима су наведени разлози за њихово хапшење и оптужбе против њих (видети горе наведене ст. 8 и 9). Подносиоци нису тврдили да те информације нису достављене „без одлагања”. Једино спорно питање је да ли су подносиоци били у стању да разумеју те информације.

180. Подносиоци су тврдили да је садржај решења о задржавању састављен на српској ћирилици њима преведен на енглески језик, језик који нису разумели. Влада није оспорила да подносиоци нису познавали енглески језик, али је тврдила да је преводилац за фарси био присутан у полицијској станици Градина 3. фебруара 2017. године.

181. На самом почетку, Суд напомиње да су и решења о задржавању и пратећи обрасци о правима притворених лица састављени на српској ћирилици. Ти документи указују на то да је њихов садржај преведен за подносиоце на енглески језик, чиме су они обавештени о њиховој суштини.

182. Међутим, Суд није убеђен тврдњом подносилаца да су им те информације достављене искључиво на енглеском језику.

183. Прво, Суд прихвата тврдњу Владе да је преводилац за фарси језик био присутан у Полицијској станици Градина у раним јутарњим сатима 3. фебруара 2017. године. Иако су подносиоци изјавили да преводилац за фарси језик, господин П.Ј., није био у Полицијској станици Градина у то време и да је стигао касније, Суд примећује да су подносиоци, које су заступали адвокати из БЦЉП-а, дали другачију изјаву пред Уставним судом (видети горе наведене ст. 26. и 30). Штавише, извештај БЦЉП-а указује да је полиција замолила господина П.Ј. да оде у Полицијску станицу Градина како би помогао полицајцима у комуникацији са подносиоцима, при чему извештај не садржи никакво упућивање на наводну немогућност да се тамо одмах појави (видети горе наведени став 10).

184. Решења о задржавању указују да је њихов садржај преведен на енглески језик само за подносиоце. Међутим, Суд је мишљења да тај недостатак није довољан да се закључи да је дошло до повреде члана 5. став 2. Конвенције. То је зато што је из списка предмета очигледно да је преводилац за фарси језик био присутан у Полицијској станици Градина након хапшења подносилаца и да су подносиоци дали недоследне изјаве о том питању пред Судом и домаћим органима. У тим околностима, Суд не може да прихвати њихову тврдњу да преводилац није био присутан да преведе разлоге за њихово хапшење и оптужбе против њих, већ само да помогне полицији у утврђивању њиховог идентитета (како су подносиоци тврдили у својој уставној жалби). Суду је тешко да прихвати да би власти ангажовале услуге господина П.Ј. искључиво у ту сврху, с обзиром на њихову немогућност да ефикасно комуницирају са подносиоцима.

185. У складу с тим, није дошло до кршења члана 5. став 2. Конвенције.

(iii) Наводна повреда члана 5. став 4. Конвенције

186. Подносиоци су се притуживали на основу члана 5. став 4. Конвенције да су лишени права да оспоре законитост свог задржавања пред надлежним судским телом.

187. Суд примећује да је Уставни суд у својој одлуци од 29. децембра 2020. године утврдио да је, с обзиром на посебне околности подносилаца, пропуст полиције да им пружи правну помоћ ефикасно лишио исте могућности да оспоре законитост свог задржавања (видети горе наведене ст. 30. и 31) Узимајући у обзир овај конкретан налаз, Суд не може да прихвати аргумент Владе да Уставни суд није одлучивао о правима подносилаца представке према члану 5. став 4. Конвенције (видети став 166. изнад).

188. Након што је већ утврдио да се подносиоци и даље могу сматрати жртвама у вези са овом притужбом (видети горе наведене ст. 66-74), Суд не налази разлог да се не сложи са налазом Уставног суда који се заснива на његовој сопственој судској пракси (видети, *mutatis mutandis*, *Černák protiv Slovačke*, број 36997/08, став 78, од 17. децембра 2013. године).

189. Суд сходно томе закључује да је дошло до повреде члана 5. став 4. Конвенције.

VII. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13. КОНВЕНЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 3. КОНВЕНЦИЈЕ И ЧЛАНОМ 4. ПРОТОКОЛА БРОЈ 4. УЗ КОНВЕНЦИЈУ

190. Позивајући се на члан 13. Конвенције у вези са чланом 3. Конвенције и чланом 4. Протокола број 4. уз Конвенцију, подносиоци су се притуживали да нису имали на располагању правно средство са суспензивним дејством да оспоре своје удаљење из Србије. Члан 13. гласи:

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђене овом Конвенцијом има право на делотворно правно средство пред домаћим органима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству”.

191. Узимајући у обзир чињенице предмета, поднеске странака и своје горе наведене налазе, Суд сматра да је испитао главна правна питања покренута у овој представи. Стога сматра да нема потребе да се испитује допустивост и основаност ових жалби (видети *Центар за правне ресурсе у име Valentin Cătreanu против Румуније* [ВВ], број 47848/08, став 156, ЕСЉП 2014, и *С.С. и др. против Мађарске*, бр. 56417/19 и 44245/20, став 72, од 12. октобра 2023. године).

ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

192. Члан 41. Конвенције гласи:

„Када Суд утврди повреду Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.”

А. Штета

193. Други и седми подносилац су захтевали 10.000 евра (EUR) у вези са нематеријалном штетом.

194. Влада је тврдила да су захтеви подносилаца претерани.

195. Суд понавља да му члан 41. даје овлашћење да оштећеној страни додели правично задовољење какво се чини прикладним. У овом случају, Суд је утврдио вишеструке повреде Конвенције, посебно како материјалних, тако и процесних аспеката члана 3. Узимајући у обзир износе које је Уставни суд већ досудио за нематеријалну штету и исплатио подносиоцима (видети горе наведене ст. 32 и 33), односно како би се избегла двострука надокнада и неосновано богаћење (видети *Karadeniz и др. против Турске*, број 35922/20, став 124 *in fine*, од 10. децембра 2024. године и *Tsaava и др.*, цитирано горе, став 475), притом поштујући принцип *ne ultra petitem* (видети *Нагметов против Русије* [ВВ], број 35589/08, став 71, од 30. марта 2017. године), Суд сматра да је прикладно да сваком подносиоцу досуди 5.000 евра на име нематеријалне штете, плус све порезе који могу бити обрачунати.

Б. Трошкови и издаци

196. Подносиоци су такође тражили 300 евра за трошкове поштанске преписке са њиховим законским заступником.

197. Влада није дала никакве коментаре у том погледу.

198. Према судској пракси Суда, подносилац има право на повраћај трошкова и издатака само у оној мери у којој је доказано да су стварно и нужно настали и да су разумни у погледу количине. То јест, подносилац је морао да има трошкове или је био обавезан да их подмири, у складу са правном или уговорном обавезом, а наведени издаци су морали бити неизбежни у циљу спречавања утврђеног кршења или стицања правне заштите (видети, на пример, *Ђурић против Србије*, број 24989/17, став 95, од 6. фебруара 2024. године, са даљим упућивањима). У овом случају, узимајући у обзир документа која поседује и горе наведене критеријуме, Суд одбацује захтев подносилаца.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучује* да избрише представке са свог списка у мери у којој се односи на притужбе првог, трећег, четвртог, петог, шестог, осмог, деветог, десетог, једанаестог, дванаестог, тринаестог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог и седамнаестог подносиоца представке;

2. *Проглашава* притужбе по члану 3. Конвенције у вези са другим (господин Х.А.) и седмим (госпођа З.Ф.) подносиоцем у вези са условима задржавања у станици граничне полиције Градина, начином њиховог удаљења

из Србије и околностима које су то обухватале, као и њихове притужбе по процесном делу те одредбе, прихватљивим, а њихове преостале притужбе по члану 3. Конвенције неприхватљивим;

3. *Проглашава* притужбе по члану 5. ст. 1, 2. и 4. Конвенције у вези са другим и седмим подносиоцем прихватљивим;

4. *Проглашава* притужбе по члану 4. Протокола број 4. Конвенције у вези са другим и седмим подносиоцем прихватљивим;

5. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 3. Конвенције у односу на другог и седмог подносиоца због услова њиховог задржавања у станици граничне полиције Градина;

6. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 3. Конвенције у његовом материјалном делу у односу на другог и седмог подносиоца због начина њиховог удаљења из Србије и околности које су га окруживале, и у његовом процесном делу у вези са пропустом Тужене државе да испита да ли би имали приступ адекватном поступку азила у Бугарској;

7. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 5. став 1. Конвенције у односу на другог и седмог подносиоца због њиховог незаконитог лишења слободе од 22:30 часова 3. фебруара 2017. године до између 2:30 и 3:00 4. фебруара 2017. године;

8. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 5. став 2. Конвенције у односу на другог и седмог подносиоца;

9. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 5. став 4. Конвенције у односу на другог и седмог подносиоца;

10. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 4. Протокола број 4. уз Конвенцију у односу на другог и седмог подносиоца;

11. *Утврђује* да нема потребе да се испитује прихватљивост и основаност притужби другог и седмог подносиоца по члану 13. у вези са чланом 3. Конвенције и чланом 4. Протокола број 4. уз Конвенцију;

12. *Одлучује*

(а) да Тужена држава треба да исплати другом и седмом подносиоцу, у року од три месеца од дана када пресуда постане правоснажна у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, по 5.000 евра (пет хиљада евра) сваком, као и све порезе који се могу наплатити, на име нематеријалне штете;

(б) да од истека наведених три месеца до измирења, камата на горе наведене износе мора бити платива по стопи која је једнака граничној активној каматној стопи Европске централне банке током периода неиспуњавања обавеза, плус три процентна поена;

13. *Одбацује* преостали део захтева другог и седмог подносиоца за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и прослеђено у писаном облику 3. фебруара 2026. године, у складу с правилом 77. ст. 2. и 3. Пословника о раду Суда.

Милан Блашко

Секретар

Ioannis Ktistakis

Председник

ДОДАТАК

Списак подносилаца:

Представка број 57185/17 (анонимност је одобрена)

Бр.	Име подносиоца представке	Пол	Датум рођења	Држављанство
1.	О.Х.	М	2000.	Авганистан
2.	Х.А.	М	1992.	Авганистан
3.	Ф.А.	Ж	1990.	Авганистан
4.	М.А.	Ж	2011.	Авганистан
5.	Ми.А.	Ж	2015.	Авганистан
6.	Мо.А.	М	2013.	Авганистан
7.	З.Ф.	Ж	1993.	Авганистан
8.	М.Х.	Ж	1962.	Авганистан
9.	Т.Х.	М	1994.	Авганистан
10.	Х.Н.	М	2001.	Авганистан
11.	Ј.Н.	М	1996.	Авганистан
12.	А.Ј.Р.	М	2014.	Авганистан
13.	А.Р.	Ж	2009.	Авганистан
14.	Н.Р.	М	1975.	Авганистан
15.	С.Р.	Ж	1982.	Авганистан
16.	С.Р.	Ж	2010.	Авганистан
17.	Т.Р.	Ж	2011.	Авганистан